

LUNDS
UNIVERSITET

Rättssäkerhet, en idealtyp?

En Webersk studie om rättssäkerhetens roll i maktutövande under Covid-19 pandemin.

Av
Lilian Muhsin

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårterminen 2020

Handledare: Peter Bergwall

Examinator: Martin Joormann

Abstract

In Sociology of Law the conceptual dichotomy between “The Rule of Man” and “The Rule of Law” is a pillar of interest for many researchers in the constant exploration of the relationship between law and society. With this study, a preexisting fondness for Max Weber’s theses regarding modern society as a product of an all-encompassing rationalization and bureaucratization constituted the background for the choice in research matter. The innate curiosity for the ways in which his theories of rationalization can apply to the understanding of the rule of law as well as its effect on how authority is exercised inspired the intent of the study, which was to examine how the rule of law can be understood and conceptualized as an ideal-type through an ideal-typical comparative analysis with Weber’s ideal-type for “Rational-Legal Authority”. As well as how the result of that analysis could constitute a theoretical lens for an ideal-typical analysis of the legal proposition made by the government to temporarily expand their authoritative capacity in order to adequately counteract the spread of the Covid-19 virus. The results of the initial analysis and its consequent use on the empirical example presented a substantial amount of mirroring between Weber’s description of the modern society as likened to a monolithic bureaucratic machine ruling through the power of legality with its perceived benefits of objectivity, predictability and efficiency and the way the government employs the rule of law as inherent in the limiting of arbitrary exercises of power.

Key words: Bureaucracy, Ideal-types, Rationalization, Rational-Legal Authority, Rule of Law.

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning	5
1.1. Bakgrund	5
1.2. Syfte	7
1.3. Frågeställningar	7
1.4. Rättssociologisk relevans	8
1.5. Avgränsning	8
2. Tidigare forskning	9
2.1. Litteratursökningen	9
2.2. Metoder i tidigare forskning	10
2.2.1. Idealtypisk komparativ metod i tidigare forskning	11
2.3. Rättssäkerhet	11
2.3.1. Rättssäkerhetens ideal	11
2.3.2. Rättssäkerhetens idealtyper	12
2.3.3. Rättssäkerhetens teman	14
3. Teoriavsnitt	16
3.1. Rationaliseringsprocessen och rättssäkerheten	16
3.2. Järnburen	21
3.3. Idealtyper	22
3.3.1. Legal-byråkratisk auktoritetsutövning	22
4. Metod och material	24
4.1. Forskningsdesign	24
4.2. Idealtypisk komparativ metod	25
4.3. Metod för rättssäkerhet som idealtyp	27
4.4. Metoddiskussion	28
4.5. Datainsamling	29
5. Resultat och analys	30
5.1. Rättssäkerheten som idealtyp	30
5.2. Idealtypisk analys av Regeringens proposition 2019/20:155	36
5.3.1. Diskussion om rättssäkerhet som idealtyp	40
5.3.2. Diskussion om uppsatsens resultat	42
6. Slutsatser	43
7. Framtida forskning	44
8. Källförteckning	46

8.1. Litteratur	46
8.2. Akademiska artiklar	47
8.3. Nyhetsartiklar.....	50
8.4. Akademiska Uppsatser	51
8.5. Propositioner och lagar	51
8.6. Websidor	51

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Det nya decenniets början har präglats av oförutsedda och extraordinära omständigheter. Covid-19 viruset medförde en global pandemi där ledare världen över varit tvungna att ta till starka åtgärder i mån om att rädda liv. Åtgärder som i många fall är utan motstycke i historien, reseförbud, tvångskarantän och spårning är några exempel. Dessa åtgärder har medfört abrupta förändringar i människors liv, och har sporrat starka emotionella reaktioner, bl.a. i USA där stora protester utförts med människor som anser att stängningen av företag och hemkarantän bryter mot deras grundläggande fri-och rättigheter. (Epstein & Nolan, 2020)

Bland dessa länder har Sverige stuckit ut med sitt relativt återhållsamma tillvägagångssätt. Personer spenderar fortfarande tid under vårsolen på uteserveringar, och rör sig fritt på gatorna. Livet går vidare som vanligt i stor mån, trots de extraordinära omständigheterna, och har fått starka reaktioner i omvärlden (Tharoor, 2020). Ingen tvångskarantän eller stängning av icke-essentiella företag, Sverige har istället valt en approach som grundar sig på tilliten till statliga myndigheter och deras expertis såväl som tilliten till medborgarna att ta sitt personliga ansvar (Sweden, 2020).

Sveriges statsminister Stefan Löfven avslutade en av regeringens dagliga presskonferenser i April med att säga att:

”Alla vi som individer måste ta vårt ansvar. Vi kommer aldrig kunna lagstifta om allt och vi kommer aldrig att kunna förbjuda allt. Nu är det också en fråga om folkvett.” (Stefan Löfven, 2020-03-27)

Inte långt efter detta uttalande kom regeringen fram med ett förslag om en krislag som tillfälligt ger regeringen bemyndigande om ökade maktbefogenheter i mån om att kunna hantera virusets spridning. Propositionen fick stöd från samtliga riksdagspartier och gäller från den 18 april till den 30 juni. Motivationen för beslutet var för att kunna införa extensiva åtgärder som går längre än vad reglerna i smittskyddslagen ger möjlighet till

vid behov. Vikten av rättssäkerhet betonas, med åtgärder som inte faller utanför nödvändighetens ram. (Sundberg, 2020)

Sverige bedöms vara ett av världens mest rättssäkra länder och den 11 mars 2019 tweetade den nuvarande justitieministern Morgan Johansson att "De nordiska länderna är världens mest rättssäkra" (Johansson, 2019) med hänvisning till en artikel som redovisar Sveriges fjärdeplats på World Justice Projects Rule of Law Index. Detta index mäter graden av rättssäkerhet eller "*Rule of Law adherence*" bland 126 länder och baserar det på enkäter bland civila och experter. Åtta faktorer samspelar i bedömningen: restriktioner på regeringens makt, frånvaro av korruption, öppen regering, grundläggande rättigheter, order och säkerhet, tillsynsmyndigheter, civil rättvisa och straffrätt (World Justice Project, 2020).

Begreppet återkommer på regeringens hemsida där rättsväsendets mål beskrivs som:

"Den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Rättssäkerhet innebär att rättsskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig samt bedrivs med hög kvalitet. Med rättstrygghet avses att enskilda personer och andra rättssubjekt ska vara skyddade mot brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom." (Regeringen, 2015)

Sverige har varit objekt för många diskussioner kring varför regeringen valt att hantera virusets hot på ett, i den globala kontexten, avvikande sätt. Detta leder till observationen att Sverige, trots oförutsägbara omständigheter, väljer att vila på tilliten till medborgarnas förnuft som guide för beteende såväl som tryggheten som återfinns i att det dagliga livet fortsätter som vanligt inom ramen för möjlighet. Detta för mig vidare till observationen att Sverige, betonar rättssäkerheten i den proposition som på många sätt går emot lagstiftningstraditioner. Eftersom omständigheternas natur leder till att lagar nu behöver stiftas och tillämpas snabbt, samtidigt som rättssäkerheten fortfarande måste tas hänsyn till. Vikten av rättssäkerhet betonas genomgående genom uttalanden och ageranden från regeringens sida. (Sundberg, 2020)

Det rättsociologiska kunskapsintresse som uppsatsen fokuserar på uppstod vid ett observerande av parallellerna mellan rättssäkerhetens principer och de karaktärsdrag som den kände sociologen Max Weber menar kännetecknar det moderna samhället.

Weber menar att det moderna samhället formades av en omfattande rationaliseringsprocess där effektivitet, förutsägbarhet och objektivitet prioriteras. Sveriges hantering av Covid-19 upplevs som ett exempel på hur denna definition av rationalitet uttrycker sig i rådande samhälle genom regeringens lugna och beräknade bemötande såväl som deras prioritering av rättssäkerhetens krav på förutsägbarhet. Weber menar att det moderna västerländska samhället utgår ifrån den legal-byråkratiska idealtypen för legitimt maktutövande, ett rättsligt legitimerat styrelsesätt där förutsägbarhet, effektivitet och objektivitet utgör grundprinciperna. Det moderna samhället menas vara en produkt av en rationalisering av världen, där alla organisationer, inklusive statsmakten, byråkratiseras och att samhället därigenom blir en väloljad kapitalistisk maskin: effektiv, säker och vinstgynnande. Däremot riskerar detta system att reducera individen till en kugge i maskineriet, något som Weber beskriver som oundvikligt. (Kalberg, 2001 s.179)

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att med utgång från den anekdotiska observationen om rättssäkerheten som en rationell produkt kartlägga vad som utgör rättssäkerhetens grundläggande element och hur rättssäkerheten kan förstås som en idealtyp, för att kunna undersöka Max Webers teori om rationalisering och dess samband med rättssäkerheten. Idealtypen för rättssäkerhet ska sedan användas för att analysera hur regeringens proposition om tillfälligt ökade maktbefogenheter med anledning av Covid-19 pandemin speglar Sveriges prioritering av att maktutövande alltid måste vara rättssäkert.

1.3. Frågeställningar

1. Hur kan rättssäkerheten som en idealtyp konstrueras och förstås utifrån Webers teori om rationaliseringsprocessen?
2. Hur reflekterar innehållet i proposition 2019/20:155 det som utgör idealtypen för rättssäkerhet?

1.4. Rättssociologisk relevans

I kapitlet gällande rättssociologisk forskningsdesign i *Om rättssociologisk tillämpning* (2020) skriver Reza Banakar att en studie är rättssociologisk när forskningsfrågan granskar samspelet mellan sociala och rättsliga företeelser (Banakar, 2020 s. 39). Den rättssociologiska relevansen i denna uppsats tar sitt främsta uttryck genom dess röda tråd och genomgående koppling mellan teori och metod, då de informerar varandra och utgör den sammanhängande och Weberinspirerade belysningen av hur samhällsutvecklingens förändringar påverkar rättens roll i samhället. Den egenformade och skissartade idealtypen för rättssäkerhet är ett litet bidrag till ett större arbete som studerar hur rättssäkerheten kan förstås i det svenska samhället såväl som globalt genom en idealtypisk metodologi. Fortsättningsvis finner uppsatsen en stor del av sin rättssociologiska relevans i dess utforskande av Webers över 100 år gamla tes om rationaliseringsprocessen och det moderna samhället genom att applicera teorin på rådande empiriska företeelser. Sveriges Covid-19 hantering har blivit ett globalt omdiskuterat och debatterat ämne och kan förhoppningsvis förstås bättre genom uppsatsens redogörelse och analys av vilka principer som styr maktutövande i Sverige och vilka teoretiska ansatser som det reflekterar. Uppsatsen söker även att bidra till rättssociologisk forskning genom att se på vad empirin kan upplysa om Webers teorier som inte upptäckts än och även vad Webers teorier kan visa på hur tillvaron ser ut för människor i det moderna svenska samhället.

1.5. Avgränsning

Uppsatsens fokus är avgränsat till att endast beröra Sverige, och hur rättssäkerheten tar sitt uttryck i den svenska kontexten. Det empiriska materialet består av en utvald proposition från regeringen (Prop. 2019/20:155). Den valdes ut som ensam empiriskt material eftersom det utgör ett hjälpsamt analysobjekt för utforskandet av sambandet mellan rättssäkerheten och den svenska regeringens hantering av maktutövande i mån om att motverka spridningen av Covid-19 viruset. Resultatet kan därmed bara anses beröra dessa specifika företeelser, och inte utgöra några större generella slutsatser.

2. Tidigare forskning

Denna uppsats har tre fundamentala intresseområden; rättssäkerhetens grundläggande element, hur rättssäkerheten kan förstås som en idealtyp och slutligen Max Webers teori om rationalisering och dess samband med rättssäkerheten. Litteraturoversikten ska därmed fokusera på forskning som endast bearbetar rättssäkerhetens grundläggande element. Detta för att utgöra en basal förståelse om hur rättssäkerheten bryts ner till dess komponenter och bidrar även som källa för syntes till utförandet av den egna idealtypen för rättssäkerhet.

2.1. Litteratursökningen

Litteratursökningen för denna studie genomfördes via sökningar på databasen LUBsearch med nyckeltermerna "rule of law" AND "ideal types" OR "rule of law elements" OR "rule of law ideals". "Rule of Law" som en engelskspråkig motsvarighet till rättssäkerhet kan problematiseras, då rättssäkerheten är den svenska benämningen på begreppet "*Rechtssicherheit*". "Rule of Law" och "*Rechtssicherheit*" kommer från två olika rättshistoriska kontexter, där det engelska begreppet bäst förstås inom ramen för den brittiska och amerikanska kontexten ("*Common Law*" systemet) och det tyska begreppet har sin källa i den europeiska civilrätten (Joormann, 2019 s. 45). "Rule of Law" valdes som sökterm pga. av en starkare engelskspråkig förståelse och begreppets bredare bruk då den omfattar de centrala aspekter som återfinns inom beskrivningen av "*Legal Certainty*" ("*Rechtssicherheit*" på engelska). Bl.a. förbud mot retroaktiv lagstiftning såväl som krav på lagarnas offentlighet och tydlighet. "Legal Certainty" anses enligt professorn James R. Maxeiner vara ett antaget krav inom "Rule of Law" (Maxeiner, 2009 s. 28). "Rule of law" betonades så att alla resultat hade med begreppet i titeln och avgränsades vidare genom att endast inkludera källor som är tillgängliga genom Lunds Universitet och är peer reviewed. Språkligt avgränsades resultaten till engelska pga. begränsade språkkunskaper samt en avsaknad av källor på svenska. LUBsearch ger möjlighet att kryssa in olika relevanta ämnen som är relaterade till sökningen, av dessa kryssades "Rule of law" in som säkerställer att begreppet är centralt i texterna. Detta utgjorde för många resultat (959 stycken), och pga. tidsbegränsning lästes endast titlarna inledningsvis för sällning. Inom denna sällning exkluderades forskning som

berör rättssystem utanför en tolkning av den västerländska kontexten enligt Webers mening, med detta menas länder inom Nord- och Västeuropa såväl som Nordamerika, då det annars blir för invecklat pga. varierande rättshistoria och kontext. Efter detta lästes abstracts och relevanta källor sparades i dataprogrammet Zotero.

2.2. Metoder i tidigare forskning

Majoriteten av materialet som ingått i urvalet i översikten utgick ifrån kvalitativa metoder, pga. ämnets fokus som i stor del innebär en fördjupning i rättssäkerhetsbegreppet och dess historia. Det berör inte kvantitativa variabler eller data och reflekteras i valet av metoder bland forskarna. Tidsmässigt utfördes studierna i stor del efter 2010, med den äldsta från 1985. Den största delen av forskningen var teoretisk och få var empiriska, dessa behandlade olika perspektiv och förhållningssätt till vad rättssäkerheten egentligen är och hur den definieras beroende på ideologisk, filosofisk eller annan teoretisk bakgrund (Addink, 2019; Bedner, 2010; Berisha and Aqifi, 2018; Burgess, 2017; Celano, 2013; Cormacain, 2017; Endicott, 1999; Grant, 2017; Møller and Skaaning, 2012; Novak, 2013; Plant, 2009; Tamanaha, 2012; Tutunaru, 2017). Komparativa studier utgjorde den andra största gruppen (Allan, 2003; Beatty, 2004; Coyle, 2006; Lautenbach, 2013; Massoud, 2016; Palombella, 2010; Piana, 2010). Ett exempel är en studie som jämför Tysklands "Rechtsstaat", Frankrikes "État de droit" och Storbritanniens "Rule of Law" koncept för hitta en mellanpunkt bland alla olika definitioner och nå en mer omfattande kunskap om begreppet (Lautenbach, 2013). Innehållsanalys (Plant, 2009; Rashkova, 2017; Ropret Marko et al., 2018), fallstudier (Allan, 2003; Zwitter, 2012) och idealtypisk analys (Fallon, Jr., 1997; Bakker, 2015; Gerhardt, 1994; Zamboni, 2019) återfanns också. De idealtypiska analyserna var dock inte av komparativ natur men som en metod för analys av kvalitativ empiri eller för utvecklandet av idealtyperna i sig. En studie använde sig av diskursanalys (MacCormick, 2005) och en av en mer kvantitativ natur och som var en genomgång av hur rättssäkerhet kan mätas med World Justice Projects metoder som exempel (Barendrecht, 2011).

2.2.1. Idealtypisk komparativ metod i tidigare forskning

Denna typ av komparativ historisk analys har använts väldigt sällan sedan Weber själv nyttjade den till sin forskning enligt Lange i *Comparative Historical Methods* (Lange, 2013 s. 106). Det kan utgöra en förklaring till varför ingen tidigare forskning inom ramen för rättssociologi eller relaterade ämnesområden hittats som utgått ifrån den idealtypiska komparativa metoden. Detta kan dock utgöra ett starkt argument för valet av metod i denna studie, då det uppmärksammar en bortglömd men värdefull metod, vid sökandet av att operationalisera abstraktioner och företeelser som annars blir mycket svåra att kunna förstå utanför sina teoretiska ramverk. Främst är det ett värdefullt verktyg vid bruk av Webers egna teorier, då de har en inneboende harmoni och samverkar med varandra under forskningsprocessen.

2.3. Rättssäkerhet

Det finns mycket forskning som avhandlar rättssäkerhetens uppkomst, historia, definition såväl som användning. Avgränsning har skett genom att använda akademiskt källmaterial som återkopplat sin redogörelse för fenomenet genom att på olika sätt syntetisera dess grundläggande aspekter och komponenter. Tre akademiska texter har valts ut för mer djupgående genomgång, eftersom de haft detta fokus, samt att de upplevts som hjälpsamma till min förståelse av vad som egentligen utgör rättssäkerheten och hur det kan förstås genom Webers idealtypiska metodologi. Det går att dela in dessa tre texter i tre övergripande tematiska grupper: rättssäkerhetens ideal, rättssäkerhetens idealtyper och rättssäkerhetens teman.

2.3.1. Rättssäkerhetens ideal

Enligt den brittiske universitetslektorn James A Grant består rättssäkerheten av två övergripande ideal, dessa beskrivs som "*Rule of Authority*" och "*Rule of Reason*", i mån om dess operationalisering i denna uppsats översätts begreppen till auktoritetsidealet och förnuftsidealet. Det är relevant att redogöra för att dessa ideal är separata men även ömsesidigt beroende, Grant menar att auktoritetsidealet härstammar från förnuftsidealet eftersom begäran om åttlydnad av auktoritet kräver förnuft i sig.

Förnuftsidealet behöver även auktoritetidealet vid verkställande. De benämns vara två distinkta ideal eller aspekter av rättssäkerheten för att betona att de kan kräva olika företeelser. (Grant, 2017 s. 384, 385)

Grant beskriver att rättsteoretiker ofta porträtterar rättssäkerheten genom bilden av auktoritet. Auktoritetsidealet innebär att alla beslut som tjänstemän (inklusive domare och politiska ledare) tar bör kunna rättfärdigas genom appliceringen av gällande och auktoritativa rättsregler. För att kunna uppnå idealet krävs därmed auktoritativa rättsliga källor som kan verkställas för att rättfärdiga tjänstemännens beslut. Kraven på auktoritetsidealet är att det auktoritativa rättsstyret kan styra och är tydligt, presumtivt, allmänt och stabilt. (Grant, 2017 s. 384)

Rättssäkerheten skildras av Grant som länge associerat med förnuft och har starka rötter i Aristoteles uttryck om att rätten är förnuft oberörd av begär. Förnuftsidealet kräver att alla officiella beslut begränsas av förnuft, utöver rättsreglerna. Idealet problematiseras av några teoretiker som menar att det kan likställas med god rätt, och att det då blir en individuell bedömningsfråga där personlig övertygelse kan ta över i förnuftets namn. Inte minst för domare eller makthavare. Motargumentet som presenteras av idealets förespråkare är att rättssäkerheten som beroende av förnuftsidealet inte innebär en uppfattning om det goda utan att det rätta förnuftet, det som bör göras, även bör segra. (Ibid, 2017 s. 393-395)

2.3.2. Rättssäkerhetens idealtyper

Richard H. Fallon, Jr. Professor vid Harvard Law School författade en akademisk artikel där fyra idealtyper som reflekterar rättssäkerhetsbaserade argument utvecklas. Likt Grant utgår Fallon ifrån vad som kan utläsas som rättssäkerhetens ideal, däremot utgår idealtyperna ifrån en amerikansk kontext, inom ramen för den politiska och rättsliga utvecklingen i landet och blir därmed svåra att direkt tillämpa på denna uppsats empiriska material. Istället kommer idealtyperna att informera en enhetlig och mer simplificerad typ som kommer att användas i uppsatsens analys. (Fallon, Jr., 1997 s.1)

Fallon destillerar rättssäkerhetens till dess 5 utgörande element:

- 1) Detta element står för att rättsregler, standarder eller principer ska kunna guida människor i deras handlingar. Människor måste förstå lagen och följa den.
- 2) Den andra aspekten är effektivitet, att lagen faktiskt kan guida människor.
- 3) Stabilitet utgör den tredje komponenten, med detta menas att rätten bör vara stabil för att kunna möjliggöra planering av och utförande av koordinerad handling över tiden.
- 4) Denna aspekt står för rättssäkerheten som överhögheten i den legala auktoriteten, och innebär att rätten bör styra tjänstemän, inklusive domare såväl som ordinarie medborgare.
- 5) Avslutningsvis, involverar den femte komponenten förmedlingen av ett opartisk rättsväsende. Domstolar bör vara tillgängliga för att verkställa lagen och bör använda förfaranden som är rättvisa. (Fallon, Jr., 1997 s. 8,9)

Fallon introducerar fyra idealtyper som representerar olika angreppssätt för förståelse av rättssäkerheten: den historicistiska idealtypen, den formalistiska idealtypen, idealtypen för den rättsliga processen och den materiella idealtypen. (Fallon, Jr., 1997 s. 10)

Den historicistiska idealtypen föreställer rättssäkerheten som nära återkopplat till de normer som föreskrivs av legitima lagstiftande auktoriteter innan de appliceras på specifika fall. T.ex. hur domare kan styras av lagen istället för att skapa den genom prövning. (Ibid, 1997 s. 11)

Den formalistiska uppfattningen om rättssäkerhet utgår ifrån en bild på människor som rationella planerare, som rimligen begär att i förväg veta vad de rättsliga konsekvenserna blir för alternativa handlingsplaner. Detta synsätt menar att regler förser effektiva handlingsguider och säkerställer att domare, såväl som andra tjänstemän är bundna av lagen. Oklara linjer mellan auktoritet främjar osäkerhet så formalism idealiserar en skarp uppdelning mellan de lagstiftande och de rättsliga funktionerna. (Ibid, 1997 s. 15)

Den rättsliga processen som idealtyp menar att rättssäkerheten uppstår när processen för utveckling och applicering av rättsliga normer är rättvis, med en antagen koppling

mellan uppfattningar om rätten och rimlighet. Ett förnuftig utarbetande av sambandet mellan erkända redan existerande källor för rättslig auktoritet och bestämmandet av rättigheter och skyldigheter vid specifika fall samt rättslig utredning som en garanti på en rättvis process och rationellt övervägande av lagstiftande, exekutiva och administrativa beslutsfattare. Denna idealtyp söker att rotfästa rättssäkerheten i en gällande normativ konsensus som uppfattas som tillräcklig för att fastställa beslutsfattande processer och dess utfall som lagenliga. (Ibid s. 18,19)

Den sista idealtypen beskrivs som den materiella, och reflekterar hur ingen regel, inget påstående från lagstiftare eller någon produkt av en resonerad och betänksam process kan uppfylla rättssäkerhet. Detta perspektiv menar att rättens olika former, som regler, sedvänjor vid juridiska resonemang och processer för rättsligt övervägande är obegripliga utan rationellt uppfattade ändamål med anspråk på en moralisk tro. (Ibid s. 21, 22)

2.3.3. Rättssäkerhetens teman

Det tredje perspektivet kommer från professorn och rättstatsexperten Brian Z. Tamanaha som menar att tre teman utgör kärnan i rättssäkerheten:

- 1) Att regeringen är begränsad av rätten.
- 2) Idén om formell legalitet.
- 3) Uttrycket "The rule of law, not man". (Tamanaha, 2012 s. 236, 237)

Den första temat beskrivs av Tamanaha som den bredaste uppfattningen om rättssäkerheten, den tvåtusen år gamla idén om att suveränen, staten och dess tjänstemän är begränsade av rätten. Tamanaha menar att denna tanke långt fördaterar liberalismen och att dess originella betydelse inte var att skydda personlig frihet eller autonomi. Istället handlar det om regeringens tyranni, att begränsningen av suveränens överlägsna makt har varit en pågående kamp för samhällen sedan dess existens. Detta utgör i sin tur ett dilemma: suveränen formar rätten, hur kan rättens skapare vara bunden av rätten? (Tamanaha, 2012 s. 236, 237)

Tamanaha redogör för hur detta problem hanteras i nutiden, och skriver att lösningen involverar skapandet av separata institutioner inom regeringen med specifika rättsligt relaterade funktioner. Detta beskrivs som en institutionell uppdelning mellan suveränen och regeringen i sig. (Tamanaha, 2012 s. 240)

Formell legalitet utgör det andra temat, dess krav är att lagar måste fastställas i förhand, måste vara generella, måste vara offentligt angivna, måste appliceras på alla enligt dess termer och kan inte begära det omöjliga. Den främsta aspekten är att formell legalitet förser förutsägbarhet genom rätten, förutsägbarheten möjliggör för människor att i förväg veta vilka handlingar som kan mena en risk för sanktioner av regeringsapparaten. Inom ramen för liberalismens termer främjar formell legalitet handlingsfrihet och individuell autonomi eftersom personer får omfånget på sin fria handling rekommenderat. Eftersom inget brottsstraff kan utföras utan en redan gällande lag som specificerar handlingen som förbjuden är medborgarna fria att göra vad de vill så länge gällande regler inte bryts. (Tamanaha, 2012 s. 240,241)

Det tredje temat representerar kontrasten som ofta presenteras mellan "Rule of Law" och "Rule of Man". "Rule of Man" står för människans styre, och "Rule of Law" översätts till rättens styre som i denna uppsats tillämpas som en engelsk benämning på rättssäkerhetsbegreppet. Tamanaha nämner en fras som uttrycks vara vanlig: att rätten är förnuftet medan människan är passion ("law is reason, man is passion") och att rätten är objektiv och människan är subjektiv ("law is objective, man is subjective"). (Ibid, 2012 s. 243)

Rättssäkerheten avser att skydda från mänskliga svagheter som partiskhet, passion, fördomar, misstag, ignorans eller påhitt. Grunden till denna tolkning av rättssäkerheten är en misstro och rädsla för andra, och Tamanaha inkluderar även citatet från den grekiske filosofen Aristoteles för att visa detta:

"And the rule of law, it is argued, is preferable to that of any individual... Therefore he who bids the law rule may be deemed to bid God and Reason alone rule, but he who bids man rule adds an element of the beast; for desire is a wild beast, and passion perverts the minds of rulers, even when they are the best of men. The law is reason unaffected by desire." (Ibid, 2012 s. 243)

Slutligen diskuterar Tamanaha korsningen mellan dessa tre kärnteman och vad dess övergripande tolkning kan vara. Enligt hans mening sammanlöper deras innebörd till att betyda att regeringen vid sitt tvångsutövande mot medborgaren måste göra så i enlighet med rättsregler som fastställts i förhand samt är förenligt med den formella legalitetens föreskrifter. Rättsregler måste även auktorisera regeringens handlingar och regeringens handlingar kan inte överskrida någon gällande rättslig begränsning. En självständig domstol med uppgiften att upprätthålla lagen som fastställer legaliteten av regeringens handlingar måste finnas och slutligen att domstolens styrande måste respekteras av regeringens tjänstemän. (Ibid, 2012 s. 246)

3. Teoriavsnitt

3.1. Rationaliseringsprocessen och rättssäkerheten

Teorin om en rationaliseringsprocess som berör allt mänskligt liv är en av Webers främsta och lovordade bidrag till det samhällsvetenskapliga kunskapsområdet . Rationaliseringen av allt från religion, rätten, musik och arkitektur innebar en historisk utveckling mot en värld där: "One can, in principle, master all things by calculation." (Weber 1919/1946, s.139)

Webers epistemologiska perspektiv var av en antipositivistisk natur, eftersom han menade att all social verklighet betingas av individens tolkning av den så fokus i hans forskning blev därmed på hur människor tänkte kring sin värld, detta ledde till en kategorisering av samhällen med utgångspunkt i hur människor guidades av deras världssyn och hur detta sedan formade samhället som det upplevdes. Följandevis, förklarade Weber att det moderna västerländska samhället utgick ifrån skiftet till rationalism som världssyn under 1800-talet i samband med etablerandet av det industriell-kapitalistiska samhället i västvärlden. Rationaliseringsprocessen står för den historiska förändringsprocess som innebar en övergång från tradition till rationalitet som den rådande typen av mänsklig tänkande. Rationalitet betonar avsiktliga, objektiva beräkningar av det mest effektiva sättet att uppnå ett visst mål, och handlingsmässigt

korresponderar det till idealtypen för målrationellt handlande och beskrivningen av Homo Economicus, med andra ord, en människa bäst förstådd utifrån en kapitalistisk kontext. (Macionis, 2011 s. 88, 89)

Det pre-industriella samhället hade varit bundet av en traditionalistisk världssyn, där värderingar och tro fördes ner från generation till generation och det förflutna styrde handlingar. Sentimentalitet i form av en vördnad för gamla traditioner var rådande och påverkade synen på rätt och fel. Det legitimerades eftersom det varit accepterat så länge, förenklat motiverades traditionell legitimitet med "det har alltid varit såhär". Weber tyckte att den industriella revolutionen och kapitalismens utveckling var belägg för modern rationalitet samt förändringar som är del av rationaliseringsprocessen i samhället. (Macionis, 2011 s. 88, 89)

Modern kapitalism, beskrivs av Weber som den rationella formen av ekonomiskt liv eftersom den förlitar sig på en beräknelig produktionsprocess. Jakten efter exakt beräkning ligger till grund för bl.a. bokföring, centralisering av kontrollen över produktion, separationen av arbetskraft från produktionsmedel, tillförseln av formellt gratis arbetskraft (t.ex. genom praktik) och är några exempel på företeelser som gör modern kapitalism annorlunda från andra former av ekonomiska system. Produktionsprocessens ökade beräknelighet stöts av icke-ekonomiska sfärer som rätten och administration. Legal formalism och byråkratisk förvaltning säkerställer förutsägbarheten i den sociopolitiska miljön som är bakgrund till den industriella kapitalismen genom bl.a. en ordnad lagstiftning av rättsliga normer, en autonom domstol och en avpolitiserad professionell byråkrati. All beräkning och förutsägbarhet i de politiska, sociala och ekonomiska sfärerna skedde med anledning av etiska, religiösa, psykologiska och kulturella förändringar och den institutionella rationaliseringen byggde på ökningen av en unikt rationell personlighetstyp, en "*Berufsmensch*". På ett grovt sätt kan det översättas till yrkesmänniskan. (Kim, 2017)

Opersonlighet är en av rationaliseringens främsta följder, Weber menar att objektifiering genom bl.a. reduceringen av arbetskraft till siffror i en bokföringsbok i den ekonomiska kontexten eller övergivandet av principen om "*Kadijustiz*", (en islamsk rättsprincip med grund i Shari'a lag, som Weber använde för att beskriva den personliga

ad hoc- rättsprövningen). Rationalisering i den moderna rätten och administrationen styr i enlighet med systematiska formella koder och utan hänsyn till individen. (Kim, 2017)

Rationaliseringen av rätten skedde med bakgrund av ovannämnda historiska omvälvningar och påverkade också i sin tur rationaliseringen av världen. Parson beskriver Webers sociologi som utgjord av rättssociologin och menar att rätten är en förmedlande instans mellan ideal och verklighet (Alkvist, 2000 s. 114). Weber arbetade med att identifiera de dynamiker som främjade rationalisering av rätten i västvärlden såväl som vad som bromsade den i andra civilisationer. Inledningsvis presenterades en sociologisk definition av rätten, han menade att en order blir "rätten" när den är externt garanterad av sannolikheten att fysisk eller psykologiskt tvång tillämpas av en personal eller folk för att åstadkomma regelefterlevnad eller ta hämnd för kränkningar. Detta betyder att det som gör en order till rätten, är inte dess källa av legitimitet utan existensen av verkställighet som ökar troligheten för åttlydnad (Weber 1954 s.5). Till följd av den nya industriell-kapitalistiska samhällsordningen och rationaliseringen av världen utvecklades även en ny rättsordning i mitten av 1800-talet i Sverige. Begreppen rättssäkerhet, rättsstat (stat som karaktäriseras av rättssäkerhet) och rättssubjekt (fysisk eller juridisk person) utvecklades allihop vid denna tidpunkt. Den borgerliga liberala rättsstaten som utgjorde den nya rättsordningen medförde en funktionsdelning mellan domstolarna och regeringen. Borgarklassen som under tiden var på framväxt prioriterade undanröjandet av en godtycklig och våldsam statsutövning, och krävde bl.a. maktfördelning och självständiga domstolar. Fortsättningsvis ville man garantera att den privata äganderätten inte skulle inskränkas ekonomiskt såväl som att politiska rättigheter som yttrande-, mötes-, tryck- och näringsfrihet skulle säkerställas. Med detta blev innebörden för rättssäkerheten att kunna förutse och agera som skydd mot eventuella ingrepp från staten på den "privat-autonoma sfären" (Gustafsson, 1988 s.254).

Rättssäkerhet saknar en entydig definition men brukar förstås som en rättsordning som skyddar individer mot godtyckliga ingrepp från samhället, genom rättsregler som tillämpas förutsebart och effektivt. Rättssäkerheten har beskrivits som en försäkring på ordning och frihet för medborgare såväl som central för samhällsordningen.

Beskrivningen av begreppet blir annorlunda beroende på samhällslig, kulturell, historisk eller rättslig kontext, så det är ett högst relativt begrepp som behöver definieras vid användning. (Mannelqvist, Asplund & Enqvist, 2017 s. 235)

I sin artikel *Rättssäkerheten, Moralen och "Socialsäkerheten"* (1988) redogör rättsläraprofessorn Håkan Gustafsson för rättssäkerhetsbegreppet i den svenska kontexten. Rättssäkerheten har som övergripande grund att staten ska vara bunden av gällande lag i sin utövning av makt. Avsikten bakom detta är att agera som skydd mot godtycklig maktövning från statens sida. En distinktion bör göras mellan rättssäkerhetens två delar: den formella och den materiella. Den formella aspekten innebär att staten måste följa de specifika regler som är gällande, men säger inget om reglernas innehåll. Den materiella sidan fokuserar istället på innehållet i reglerna och motverkar ändringar eller godtyckligt åsidosättande i mån om att de materiella värden i reglerna följs. (Gustafsson, 1988 s.254)

Rättssäkerhetens formella del under rättsstaten tar uttryck i kraven om förutsägbarhet med anslutning till förbudet mot retroaktiv lagstiftning som innebär att en lag inte kan tillämpas på ett brott i efterhand om det inte fanns under brottets gång.

Fortsättningsvis, präglas rättssystemet av normer, tolkning och argumentering som har som syfte att optimera och maximera förutsägbarheten. I samband med socialstatens utveckling vid 1900-talets början får staten en ökad roll att till viss del få ingripa i den ekonomiska marknaden (i mån om att motverka ekonomiska kriser som resultat av en för oreglerad ekonomisk marknad). Med välfärdsstaten uppkomst under 50-70 talen sker en dramatisk förändring i rättens materiella värden, där offentlig sektor och förvaltning expanderar, bl.a. socialförsäkringssystemet. Med alltmer stor fokus på att garantera rättens materiella värden menade Gustafsson att en diskrepans mellan den formella och materiella rättssäkerheten uppstår, där den formella rättssäkerhetens förutsebarhetsaxiom motarbetar den materiella aspekten. Gustafsson redogör för påståendet att den traditionella rättssäkerheten är i ett kristillstånd, och att förutsebarhetskriteriet kan räddas genom inkorporerande av moraliska och etiska aspekter i rättssäkerheten. (Gustafsson, 1988 s.255)

Joseph Zila, professor i straffrätt beskriver rättssäkerheten som ett politiskt betingat samhällsfenomen och härrör det även till den borgerliga staten. Maktens tidigare oberäknelighet ledde till för stor osäkerhet bland folket och maktens begränsning i form av rättsregler skapade en säkerhet i människans tillvaro, det som nu menas är rättssäkerhet. Dessa förändringar formade sedan uppkomsten av en ny sorts statstyp, rättsstaten, som Zila menar karaktäriseras av legalitet (att alla beslut måste omfattas av stöd från gällande rätt) som metod för styrning och kan förstås som en övergång från "the Rule of Man" till "the Rule of Law". Zila beskriver legalitet som ett centralt begrepp för att förstå rättssäkerhet och anser att det finns ett oupplösligt samband mellan legaliteten och rättssäkerheten. Legalitet som styrmetod reflekteras i legalitetsprincipen (att det måste finnas uttryckt lagstöd för all offentlig maktutövning), en grundläggande del i det rättsliga systemet i Sverige såväl som rättssäkerhetstänkandet (Zila, 1990 s. 296). Legalitetens roll återfinns bland Webers texter om rättens inflytelserika roll i de politiska systemen i moderna västerländska samhällen. Det moderna samhällets politiska styrning har sin grund i legal auktoritet, med legitimitet som är grundat på en tro i legaliteten av deras maktutövande. I detta typ av samhälle krävs en rationell grund och tro på legaliteten av auktoriteter och antagna förordningar. Det legala herraväldet utgår ifrån en rationell karaktär och tron på legaliteten av auktoriteter och deras antagna förordningar. I kontrast till sin antipositivistiska syn på sociologisk forskning, stöttade Weber ett positivt lagkoncept: lag är exakt vad den politiska lagstiftaren, demokratisk eller inte, antar som lag i enlighet med juridiskt institutionaliserat förfarande. Under denna premiss så finner inte lag sin legitimerande kraft från en förbindelse mellan lag och moralitet, modern lag legitimerar istället makt som verkställs på ett formellt lagligt sätt genom dess egna formella beskafter. (Galea, n.d. s.1)

Weber kategoriserade lagstiftningsprocessen utifrån dess rationalitet och formalitet, där lagen kan vara rationell eller irrationell enligt dess antingen formella eller materiella aspekter. Som resultat av detta formas en fyrfaldig ideal-typisk typologi av lagen: formellt rationell, materiellt rationell, formellt irrationell och materiellt irrationell. Formellt rationell lag, som endast exemplifieras i västerländsk rätt, är vägledad av generella principer och anses vara ett system av regler som saknar luckor genom att vara en order som är autonom och professionellt administrerad. Den formellt rationella

legala ordern är synonym med den byråkratiska auktoriteten, den idealtyp som Weber beskriver innefattar hur maktutövande legitimeras i det moderna västerländska samhället, och ytterligare en aspekt av rationaliseringens effekter på samhället. (Galea, n.d. s.1)

3.2. Järnburen

Weber beskriver byråkratiseringens effekt med att säga att:

"If the 'inescapable power' of the bureaucracy's functionaries reigns, a 'pacifism of social impotence', a loss of all societal dynamism, and a thorough stagnation throughout society will result." (Weber 1978, s.1402-3)

Weber var ambivalent när det kom till rationaliseringsprocessens etiska konsekvenser. Han menade att beräkningen och förutsägbarheten som kom med den formella rationaliseringen i den sociala världen bidrog med en dramatisk ökning av individens frihet genom att hjälpa individer förstå och navigera ett komplext nät av praxis och institutioner i mån om att förverkliga resultatet av deras egna val. Formell rationalitet är det som t.ex. finns inom ekonomisk handling. Den är kvantitativ, teknisk och objektiv men även rigid, och påverkas därmed inte av subjektiva resonemang eller värderingar. Det kan likställas med hur en dator fungerar (Kim, 2017). Å andra sidan menar Weber att friheten och handlingsutrymmet kränks genom samma kraft när individer pga. dessa tydliga begränsningar, reduceras till en kugge i maskinen. Weber menade att formell rationalisering oundvikligen skulle ge upphov till en "*Stahlhartes Gehäuse*", som översattes till "*Iron Cage*" på engelska och som nu benämns som en järnbur i svenska redogörelser för Webers tes. Järnburen representerar Webers syn på den omfattande rationaliseringen och byråkratiseringen av hela världen som oerhörd effektiv men på bekostnaden av materiell rationalitet. Skillnaden mellan formell och materiell rationalitet är att materiell rationalitet inte endast är en kall beräkning av omständigheter utan styr sociala handlingar inom ramen för olika kluster av värden. Ett exempel är hur värden som lojalitet, empati och ömsesidigt stöd konstituerar materiell rationalitet inom vänskap (Kalberg, 1980 s. 1155). Weber såg rationaliseringens framtid som en mekaniserad förstening, där subjektiva värderingar blir översvämmade och bryts ner (Weber 1919, s. 148). I järnburen medför även byråkratiernas dominans en

ordning av tjänstemän och ämbetsmän som monopoliserar makt som kedjar fast varje individ till sitt jobb eller sin klass inom ramen för den statushierarki som finns inom byråkratin. Pga. världens opersonliga ledning och strikta beräkning försvinner individens autonomi och individualism, då arbetskraft blir en produkt som säljs till någon med mer kontroll och att värdet av individens arbetskraft och tjänster bestäms av den oberoende ledningen och inte individen själv. Byråkratiseringen i järnburen innebär att individer inte kan engagera i samhället om inte de tillhör en större organisation som skola eller jobb där de får specifika uppgifter i utbyte mot att ge upp deras personliga begär i mån om att uppnå byråkratinns mål och följa den legala auktoriteten (Kaelber & Swatos, 2016 s. 191-193).

Slutligen beskriver Weber livet i järnburen som:

"Rational calculation ... reduces every worker to a cog in this bureaucratic machine and, seeing himself in this light, he will merely ask how to transform himself... to a bigger cog... The passion for bureaucratization at this meeting drives us to despair." (Weber, 1978 s. 59)

3.3. Idealtyper

Idealtyper skapades av Max Weber i hans strävan efter att finna en form av analys mellan ideografisk analys som strävar efter att belysa unika händelser och nomotetisk analys som strävar efter så generell kunskap som möjligt. Idealtyper är alltså en analytisk konstruktion som används som ett verktyg för att förstå världen genom att använda abstrakta koncept på ett sätt som tillåter forskaren att se både likheter och skillnader mellan empiriska fall såväl som både generella trender och specifika egenskaper. (Lange, 2013 s. 105)

3.3.1. Legal-byråkratisk auktoritetsutövning

Weber redogör för tre idealtyper för legitim auktoritet;

1. Legal-byråkratisk auktoritet baserar validiteten av sin legitimitet på rationella grunder med en tro på de antagna lagarnas legalitet och rätten som personer i auktoritetspositioner har att utfärda kommandon under lagarna.

2. Traditionell auktoritet vilar på en etablerad tro på heligheten av urminnestraditioner och legitimiteten av de som utfärdar auktoritet under dem
3. Karismatisk auktoritet grundas på en hängivenhet till den exceptionella heligheten, heroismen eller utmärkande karaktären av en individ och de normativa mönster eller order som förordnas av hen. (Weber, 1978 s. 215)

Den legala-byråkratiska auktoriteten benämns vara den moderna typen av administration och ett uttryck för tidigare nämnd rationaliseringsprocess. Denna form av auktoritet karaktäriseras av lagar som beslutas genom överenskommelser med mål- och/eller värderationellt baserade grunder och berör organisationer. Med organisationer menas allt från statliga och nationella organ, till företag och frivilliga sammanslutningar. Ett abstrakt rättssystem binder ihop varje organisation och innebär att alla personer i organisationen följer den opersonliga ledningen (lagar eller regler), detta gäller även den legala auktoritetspersonen (t.ex. en politisk ledare eller chef). Den legala auktoriteten tar sitt uttryck i byråkratin, med en rationellt hierarkisk ordning utifrån kompetensområden och vilar på bl.a. kontrakt, opersonliga plikter, yrkeskvalifikationer, karriärvägar och strikt disciplin. Pga. dess byråkratiska form går det att beskriva ordningen som en myndighet som återfinns i staten, partiväsendet, rättssystemet, arméerna och större privata företag. Byråkratins fördelar är precision, tillförlitlighet, disciplin och stabilitet och hänger på dess förutsägbarhet. Inom ramen för det moderna samhället är byråkratin överlägsen andra auktoritetsformer pga. dess prestationer. Byråkratins motsats är diletterism, ett samhälle byggt på amatörism, detta kan vara att olika yrken utövas av personer med basala kunskaper som saknar adekvat utbildning eller erfarenhet. Weber menar även att den moderna västerländska staten inte kan vara utan byråkratin då den vilar på fackkunskap och källan till utvecklingen av den moderna teknologin såväl som varuproduktionen. Maktkunskap i form av tjänstehemligheter samspelar med fackkunskapen och rationaliserar administrationen. Utvecklingen av kapitalism och byråkrati är karaktäriserad av deras interdependens eftersom kapitalismen grundar sig på effektivitet och beräkning i mån om stabilitet, som reflekteras i den byråkratiska administrationen. (Alkvist, 2000 s.132)

4. Metod och material

4.1. Forskningsdesign

I *Om Rättsociologisk tillämpning* (2020) presenterar Banakar tre idealtyper av rättsforskning: normativ, deskriptiv och förklarande. Denna uppsats passar in i ramen för både deskriptiv och förklarande, eftersom det inte går att besvara varför något är som det är innan en adekvat förståelse och beskrivning av de faktorer, orsakssamband och mekanismer som utgör studieobjekten har presenterats. (Banakar, 2020 s. 36)

Ett forskningsproblem identifieras först vid ett uppmärksammande av något som väcker intresset hos forskaren. Det kan vara en social händelse eller utveckling som har signifikanta effekter, både omstörtande eller positiva (Banakar, 2020 s. 37).

Intresset för uppsatsens forskningsområde har sin grund i en iakttagelse som tolkades utifrån en subjektiv världssyn som i stor mån inspirerats av Max Webers teser. Detta baserades på förkunskap om Webers teori om rationalisering och byråkratisering av samhället och innebär att uppsatsen har en deduktiv ansats, där den teoretiska kunskapen operationaliseras och analyseras för vidare förståelse av empirin. Metoden för analys av empirin kan dock bättre beskrivas som abduktiv, eftersom empirin och de teoretiska begreppen genom jämförelse används för att informera om varandra, och bidrar till ny kunskap om hur empirin påverkar begreppens innebörd såväl som hur begreppen bidrar till förståelse av empirin. Trots kunskapsintressets subjektiva bakgrund avser dock studien att uppnå kravet på reliabilitet genom att jag systematiskt förhåller mig till utvald forskningsdesign i mitt utförande och att andra forskare utifrån samma teori, metod och material ska uppnå liknande resultat. (Bryman, 2012 s. 401, 715)

Fortsättningsvis, har uppsatsen som mål att vidare vidga kunskapen om forskningsämnet genom kvalitativt komparativa metoder, där materialet för analys endast kan utläsas för djupare förståelse om ämnet och inte för någon bredare generalisering. Den primära motivationen för metodvalet var att det mest naturligt överensstämmer med den metodik som Max Weber utförde i samband med utformandet av sina idealtyper. Max Weber tillämpade idealtyper i sina komparativa historiska analyser, och detta utgjorde metodiken för berömda verk som *Den protestantiska etiken*

och kapitalismens anda (1905). I denna presenterade Weber sin kända teori om hur kalvinismens etik främjade utvecklingen av kapitalismen i västvärlden. (Lange, 2013 s. 107) Det blev därmed ett relativt självklart val att utgå ifrån en ideal-typisk komparativ metod eftersom idealtypen utgör både analysverktyg såväl som studieobjekt i uppsatsen.

4.2. Idealtypisk komparativ metod

Den idealtypiska formen av komparativ metod är en typ av narrativ jämförelsemetod. En narrativ jämförelse anses vara ett hjälpsamt verktyg vid bl.a. komparativ historisk analys, som används för att få en holistisk förståelse av händelser som leder till vissa utfall, t.ex. för att förklara vad som orsakat en viss historisk omständighet. Webers egna verk är narrativa i sina former, och innebär en överskridande genomgång av samband som upptäckts i med hjälp av jämförelser av historiska företeelser och eventuella orsaker såväl som dess socio-kulturella kontext. Webers verk kring protestantismens orsakssamband till kapitalismens uppkomst, *Den protestantiska etiken och kapitalismens anda* (1905) och dominans i västvärlden är ett exempel på ett verk med narrativ struktur. Den främsta skillnaden mellan narrativ jämförelse och alla andra typer av komparativ historisk metod är att det inte analyserar förhållanden mellan variabler, detta för att dess analysobjekt inte kan mätas numeriskt och därmed förstås genom en narrativ analys istället. En narrativ jämförelse möjliggör även utforskandet av kausala processer i samhället och kan bidra till att markera de mest inflytelserika faktorerna bakom samhällsfenomen. (Lange, 2013 s. 96, 97)

Weber utformade den idealtypiska komparativa metoden i sina verk för att motverka den problematik som han observerade uppkom i samband med alltför positivistisk forskning. Hans strävan efter att finna en form av analys mellan den ideografiska som endast belyser unika händelser och nomotetisk som strävar efter så generell kunskap som möjligt ledde honom till utvecklingen av idealtyperna som verktyg i den komparativa analysen (Lange, 2013. s. 105). Detta reflekteras i hans begrepp "*Verstehen*" som har sitt ursprung i syftet att förstå, uppfatta, veta eller begripa naturen och signifikansen av ett fenomen genom att tolka hur människor uppfattar sin omvärld genom deras subjektiva upplevelse och tolkning. Idealtyperna utgör verktyget för operationalisering av hur verkligheten förstås genom abstrakta begrepp och

kartläggningar (Kim, 2017). Metoden används för att utforska till vilken grad olika fall överensstämmer med idealtyper. Jämförelser av denna typ hjälper tydliggöra bestämmande kausala faktorer på två olika sätt: idealtypen agerar som ett heuristiskt verktyg genom att markera vad som behöver förklaras samt att det även bidrar med sina egna hypotetiska förklaringar av lagbundenheter i mänskligt beteende (Lange, 2013. s. 105).

Inledande steg i metoden är att analysera till vilken grad fallen överensstämmer med en eller fler idealtyper, och involverar en jämförelse mellan idealtyperna och fallen. Följandevis, undersöker forskaren den faktorn eller de faktorer som orsakar fallen att överensstämma med idealtyperna i olika omfattningar. Som del av denna analys jämförs även vilka skillnader eller likheter som finns mellan graden av överensstämmelse med idealtyperna samt de bakomliggande faktorer som orsakar likheter och skillnader. En idealtypisk jämförelse innebär därmed i många fall en dubbel jämförelse mellan fall och idealtyp och mellan fall. (Lange, 2013 s. 105,106)

Eftersom utforskandet av rationaliseringsprocessens samband till rättssäkerheten utgör den lins som appliceras på förståelsen av den svenska regeringens rättsliga hantering av Covid-19 pandemin modifieras metoden till viss del. Detta eftersom studien först avser att konstruera en skissartad idealtyp för rättssäkerheten i samband och med hjälp av en ideal-typisk komparativ analys för att undersöka dess kausala förhållande till rationaliseringsteorin och den legal-byråkratiska idealtypen. Det första steget blir därmed att utforma en skissartad idealtyp utifrån tidigare forskning som redogjort för rättssäkerhetens grundläggande aspekter och jämföra denna med den legal-byråkratiska idealtypen som representerar det moderna samhället som resultat av dess rationalisering. Denna jämförelse utförs för att vidare förstå rättssäkerheten som idealtyp. Efter detta operationaliseras den skissartade idealtypen för rättssäkerhet som informerats av Webers idealtyp för legal-byråkratisk auktoritet till att utgöra en mer sammansvetsad teoretisk lins för analys av det empiriska underlag som valts ut som ett konkret exempel på hur Sverige med legala metoder hanterat maktutövande under en global pandemi.

4.3. Metod för rättssäkerhet som idealtyp

Metoden för formandet av idealtypen för rättssäkerhet utgår ifrån Webers egna beskrivningar. Enligt Weber är idealtypen formad av en ensidig betoning av en eller flera synpunkter som genom en syntes av många diffusa, diskreta eller mindre tydliga individuella konkreta fenomen arrangeras enligt det ensidiga perspektivet till en enhetlig analytisk konstruktion. Förenklat sett, så är en idealtyp en abstraktion av verkligheten utifrån en utvald synpunkt. Med andra ord går det också att beskriva idealtyper som idéer som överbetonar en utvald aspekt av ett fenomen och ignorerar resterande aspekter fastän de också har viktiga effekter på fenomenet. Det är därmed en mental konstruktion som forskaren formger genom ingående kunskap om det sociala fenomenet som undersöks för att kunna identifiera dess gemensamma egenskaper och mönster. Idealtypen ska fånga dessa och accentuera de gemensamma egenskaperna för att operationaliseras som verktyg för analys. (Lange, 2013 s. 105)

Det saknas en renodlad idealtyp för rättssäkerheten, och detta har intresserat forskare inom sociologiska såväl som rättsliga fält och har inspirerat akademiska avhandlingar som berör rättssäkerheten utifrån en idealtypisk typologi. Problematiken med dessa är att de utvecklats inom ramen för olika nationella kontexter (främst USA och Storbritannien) som inte kan appliceras på ett svenskt exempel. Rättssäkerheten i Sverige har utvecklats med inspiration från dessa länder men dess funktion i maktutövande, och främst dess roll i lagar blir annorlunda då Sveriges grundlag inte kan likställas med t.ex. USA:s konstitution. Trots att det inte finns en egen idealtyp för rättssäkerheten finns en anekdotisk upplevelse av att dess karaktärsdrag återfinns i många av Webers idealtyper för bl.a. legitim auktoritet (legal-byråkratiska) och rättsstyre (formellt-rationell). I mån om att undersöka om dessa samband eller reflektioner kan med vetenskaplig validitet kunna tillkännages blir det hjälpsamt med att en egen idealtyp för rättssäkerhet konstrueras i samband med en jämförelse med Webers egna. Dock så blir denna skissartade idealtyp extremt simplificerad och bör ses som en start på ett större arbete kring hur en idealtyp för rättssäkerhet kan se ut. Resurs och tidsbrist är de främsta anledningarna till varför det inte utvecklas vidare. Syntesen av rättssäkerhetens främsta aspekter utgår ifrån tidigare forskning, och kommer att tolkas och sammanföras i samband med Webers idealtyp för legal-byråkratisk auktoritet

för att forma de grundläggande pelare som kan menas utgöra en idealtyp för rättssäkerheten.

4.4. Metoddiskussion

Den främsta avvikelser från den ideal-typiska komparativa metodens struktur är att två idealtyper i första hand jämförs med varandra i mån om att informera och expandera varandra, efter denna initiala komparativa analys appliceras dess resultat likt en teoretisk lins på det empiriska fallet som valts ut då det kan utgöra ett hjälpsamt exempel på hur rationalitet och rättssäkerhet manifesteras i konkreta sammanhang, i detta fall en proposition från landets ledning. Empirin är alltså en manifestation, ett konkret exempel på hur samhällets rationalisering kan observeras genom rättssäkerhetens roll i auktoritativ maktutövning i samhället. Metoden avser därmed att informera förståelsen kring idealtypens förmåga att reflektera verkliga händelser såväl som ett sätt att bättre kunna förstå den unika händelsen i sig. Metoden har anpassats till att vara en initial jämförelse mellan idealtyper, där den legal-byråkratiska idealtypen för auktoritetsutövande jämförs med idealtypen för rättssäkerhet i mån om att utforska hur rättssäkerheten formats genom den legal-byråkratiska dominansen som styrelsesätt i samhället. Detta har som tidigare nämnt, en förankring i en subjektiv tolkning av rättssäkerheten som en idé som kan utläsas i bl.a. Webers idealtyp för det formell-rationella rättssystemet såväl som det legal-byråkratiska auktoritetssättet. Denna initiala observation bör däremot genom en vetenskapligt förankrad metodologi antingen underbyggas eller falsifieras för att kunna vara giltig. Det är därför den egna skissartade idealtypen för rättssäkerhet formas genom jämförelsen med Webers idealtyp som används för att representera hur den högsta auktoriteten i samhället manifesteras efter samhällets rationalisering. Det kan belysa eventuella samband som finns samt underbygga tesen att rättssäkerheten är en produkt av rationaliseringen av världen. Fortsättningsvis, blir det intressant att utforska hur Webers mer pessimistiska framtidssyner kring individen i samband med världens rationalisering kan återkopplas till studiens forskningsämne.

Eventuell problematik med idealtyper som verktyg noterades av Weber som beskrev svårigheterna, och nästintill omöjligheten med att hitta ett fall av social handling som

överensstämmer helt och hållet med en av hans idealtyper. Social handling kan endast överensstämma med en idealtyp till viss del i verkligheten, och även delvis överensstämma med flera idealtyper samtidigt. (Lange, 2013 s.106)

4.5. Datainsamling

För att kunna operationalisera den teoretiska kunskapen och vidga förståelsen om det samhällsfenomen som utgör det empiriska studieobjektet krävs det att den empiriska data som samlas är faktabaserad och kan bidra till ett tillfredsställande svar på forskningsfrågan samt vara möjlig för reproducerande av andra forskare. (Shoultz & Nafstad, 2020 s. 42)

Empirin i denna studie är Regeringens proposition 2019/20:155: *Tillfälliga bemyndiganden i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19* (Prop. 2019/20:155). Denna valdes inte ut genom någon systematisk sökning utan uppmärksammades när jag under en nyhetsgenomgång fann artiklar om hur regeringen presenterat ett förslag om tillfälligt utökade befogenheter med anledning av Covid-19 virusets spridning. Bland artiklarna återfanns uttalanden från olika politiker där det i många fall betonades att förslaget inte kommer att innebära en permanent utökning av maktbefogenheter för regeringen samt att åtgärderna alltid kommer att ta hänsyn till rättssäkerheten (Sundberg, 2020). Utifrån denna initiala koppling till rättssäkerhetens effekter på Sveriges hantering av Covid-19 valdes propositionen som empiri för att på ett djupare sätt undersöka hur dess förekomst och innehåll kan förstås genom en idealtypisk applicering av rättssäkerhetens primära aspekter. Propositionen valdes som empiri istället för intervjuer eller annan insamling av eget empiriskt material för att intresset ligger inom rättens roll i hur regeringen legitimerar sin egen maktutövning, och propositionen utgör ett tydligt exempel på hur detta utförs. Dess validitet återfinns i att det sedan utgör en empiriskt förankrad förståelse av rationaliseringens effekter på hur maktutövande ser ut i Sverige, samt rättssäkerhetens fäste på regeringens befogenheter trots en global pandemi. Det är endast en proposition, och kan därmed inte belysa några större generella mönster, men blir en mycket intressant exemplifiering av sambandet mellan rationalitet och rättssäkerhet, och den rationellt förstådda

rättssäkerheten och regeringens, inom andra omständigheter ovanliga, förslag om tillfälligt ökade befogenheter.

5. Resultat och analys

Avsnittet har delats in i två delar, där den första presenterar den skissartade idealtypen för rättssäkerhet som utformats genom en idealtypisk komparativ analys av rättssäkerhet utifrån tidigare forskning om rättssäkerhetens centrala aspekter och idealtypen för legal-byråkratisk auktoritet. Den andra delen berör redogörelsen för och analysen av propositionen utifrån det teoretiska resultatet som operationaliserats genom den skissartade idealtypen för rättssäkerhet.

5.1. Rättssäkerheten som idealtyp

i. Rätten är samhällets högsta auktoritet

Alla i samhället är underordnade rätten, inklusive lagstiftare och domare. Rätten är därmed den högsta auktoriteten i samhället.

Den första aspekten som kommer att konstituera idealtypen för rättssäkerhet är den grundläggande synen på rätten som överordnad auktoritet i samhället i samband med kravet på att all maktutövning måste ske inom ramen för legalitet. Denna aspekt stöds av Webers beskrivning av det legala herraväldet som utgörs av den legal-byråkratiska auktoriteten. Den legal-byråkratiska formen av auktoritetsutövning innebär att tjänstepersoner i maktpositioner som t.ex. politiska ledare, har rätten att utfärda kommandon på resterande samhällsmedlemmar, men endast inom ramen för de gränser som den antagna rättsordningen föreskrivit. För att återkoppla till rättssäkerheten så ska rättens övermakt skydda individen från oförutsägbara eller godtyckliga ingrepp från makthavare. Den underliggande aspekten bakom denna idén är att livet i ett rättssäkert samhälle innebär att man inte behöver vara subjekt för oförutsägbara nyck från andra individer, inklusive makthavare. Fallon nämner detta, när han beskriver en av rättssäkerhetens grundläggande element som dess roll som överhögheten i den legala auktoriteten, och att det innebär att rätten styr alla ovannämnda medlemmar i samhället (Fallon, Jr., 1997 s. 8,9). Bland de redogörelser för rättssäkerhet som presenterats i uppsatsen noterade alla att rättssäkerhetens skydd möjliggörs genom att alla i samhället hålls ansvariga av en opartisk och objektiv makt. Detta reflekterar det samhällssystem som Weber beskriver är resultatet av världens rationalisering, med

legal-byråkratiskt styre där ledaren inte åtyds pga. sina personliga egenskaper eller befogenheter, utan att det är den opersonliga ledningen i form av stadgade lagar eller regler som styr. Inom ramen för detta innebär att även auktoritetspersoner måste följa denna opersonliga och allomfattande ledningen (Alkvist, 2000 s.132). Liknande resonemang finns i Tamanahas inledande tema om rättssäkerhetens kärna som menar att rättssäkerheten har sin ursprungliga källa i den tvåtusen gamla idén om att suveränen, staten och dess tjänstemän bör vara begränsade av rätten (Tamanaha, 2012 s.236, 237). Både Zila och Tamanahas formuleringar inkluderar beskrivningen av rättssäkerhetens principer som en övergång från s.k. "Rule of Men" till "Rule of Law" (rättssäkerhet). Om man översätter det ordagrant blir det från människostyre till rättsstyre, och innebär då att rätten är den högsta auktoriteten. Rätten tillsätts denna auktoritet pga. upplevelsen att det är det mest stabila och objektiva väsendet eftersom det grundas på förnuft och allmännytta (Tamanaha, 2012 s.243; Zila 1990 s.296). Denna ansatsen grundar sig på synen på förnuftet som skydd mot människans känslostyrda, oförutsägbara och riskfyllda natur och leder till den dominanta uppfattningen om att rätten är mest stabil och trygg pga. dess objektiva och opartiska förhållningssätt (Tamanaha, 2012 s. 243).

ii. All maktutövning bör ske i samhörighet med legalitet

Dvs. att all uttryck för makt måste kunna legitimeras med en gällande lag för att vara giltig.

Under genomgången av litteraturen om rättssäkerhet blev dess symbiotiska förhållande med legaliteten (att all maktutövande måste stödjas av gällande lag) en markant komponent (Zila, 1990 s. 296). Legalitet beskrivs av Weber som tron på det rationella i samhällets lagar, så maktutövning inom ramen för legalitet med ett Weberskt perspektiv innebär att människor lyder och följer befallningar för att de upplevs som rationella, och därmed även rättfärdigade. Under denna premis så finner inte lagen sin legitimerande kraft från en förbindelse mellan lag och moralitet, modern lag legitimerar istället makt som verkställs på ett formellt lagligt sätt genom dess egna formella beskafterheter (Galea, n.d. s.1). Grant reflekterar denna aspekt i sin beskrivning av auktoritetsidealet som utgår ifrån att alla beslut som tas av tjänstemän bör kunna rättfärdigas genom appliceringen av gällande och auktoritativa rättsregler och att auktoritativa rättsliga källor måste finnas för att uppnå detta (Grant, 2017 s. 384). Zila beskriver

rättssäkerheten i den svenska kontexten, och menar att legaliteten och rättssäkerheten har ett oupplösligt samband, och att detta kan ses i bl.a. legalitetsprincipen som menar att offentliga organs beslutanderätt måste ha stöd i lag och att ingen kan dömas för ett brott om inte det finns ett stadgande i lag om det. All maktutövning måste därmed ske inom ramen för vad som tillåts enligt rätten (Zila, 1997 s.296). Tamanaha beskriver formell legalitet som sitt andra tema och den dominanta uppfattningen om rättssäkerhet inuti kapitalismen och liberalismen, där rätten automatiskt reproducerar och upprätthåller ett samhällssystem som vilar på marknadsekonomiska principer och därigenom förser förutsägbarhet genom rätten. Tamanaha beskriver även att en stor mängd forskning har visat på ett positivt samband mellan formell legalitet och ekonomisk utveckling i det kapitalistiska systemet, med anledning av förutsägbarheten, vissheten och säkerheten som det tillför (Tamanaha, 2012 s.240, 241). Sambandet mellan legalitet och kapitalism är något som Weber betonade i sin beskrivning av den legal-byråkratiska idealtypen och det moderna samhället. Då den moderna världen och därigenom även den moderna rätten enligt hans mening är en produkt av en allomfattande rationaliseringsprocess, vars effekter kan tydas på alla livsområden. Weber redogör för att rationalismen blev den dominanta världssynen under 1800-talet i samband med det nya industriell-kapitalistiska paradigmet, detta paradigm sammanfaller med tillkomsten av den liberala rättsstaten i mitten av 1800-talet som redogörs för att vara källan till den moderna uppfattningen om rättssäkerhet (Gustafsson, 1988 s.255). Rationaliseringen innebar att den traditionella eller karismatiska auktoriteten som baserades på "irrationella" aspekter som känslomässigt styrd hängivenhet pga. auktoritetens karisma, eller tron på heligheten av urminnestraditioner och en känslostyrd vördnad för suveränen eller hierarkin i samhället gick ifrån (Macionis, 2011 s. 88, 89). Inom rättssäkerhetens centrala aspekter finner man dessa resonemang igen som redan nämnts, då själva säkerheten i rättssäkerheten baseras på rättens förmåga att vara antitesen till otyglade och oförutsägbara känslor från människor. Detta ska i sin tur reglera och motverka godtycklighet från makthavare och innebära ett mer rättvist och jämlikt samhälle (Tamanaha, 2012 s. 243).

iii. Rätten och till följd regeringen ska handla effektivt och stabilt.

Med förankring i den förutsägbarhet som tillkommer vid styre under legalitet.

Effektivitet och förutsägbarhet ses som tätt sammankopplade när det kommer till dess roll i implementeringen av rättssäkerhet, med detta menas att rätten måste uppfylla sin roll som precis, säker och stabil för att vara förutsägbar och därigenom effektiv i att guida människor. Denna aspekt är central i uppfattningen om rättssäkerheten som en rationell företeelse, då det utgår ifrån att människan har en inneboende rationalitet eller ett förnuft som utgör bakgrunden till planerandet för handling. Fallons beskrivning av den formalistiska uppfattningen om rättssäkerhet reflekterar detta, och beskriver att effektiva regler möjliggör kunskap om konsekvenser för avvikelser och säkerställer att medborgare, såväl som domare och tjänstemän är bundna av lagen (Fallon, Jr., 1997 s. 8, 9, 15). För att återkoppla till Grants auktoritetsideal, menas det att det krävs ett auktoritativt rättsstyre som kan styra och är tydligt, presumtivt, allmänt och stabilt med grund i ovannämnda krav på auktoritativa rättskällor (Grant, 2017 s. 384). Gustafsson nämner även hur förbudet mot retroaktiv lagstiftning är en direkt reflektion av kravet om förutsägbarhet som utgör en kärna i rättssäkerhetens uttryck (Gustafsson, 1988 s. 255). I Webers beskrivning är förutsägbarheten en rationell uppfattning med källa i det kapitalistiska och ekonomiska tänkandet, och uppnås bäst genom den legal-byråkratiska auktoriteten då det karaktäriseras av formalism och en tydligt rationellt baserad hierarkisk ordning utifrån expertis och kompetensområden. Byråkratins fördelar är precision, tillförlitlighet och stabilitet med grund i den förutsägbarhet som kommer med byråkratins legala formalism. Förutsägbarheten kommer från att all handling i detta system är av målrationell natur, med andra ord, så är all handling i världen grundad på beräkningar. Uttrycket för detta blir förmågan att kunna förutse hur människor kommer att agera och vilka val de kommer att ta då allt har en baslinje i det handlingsutrymme som kommer med legalitetens begränsningar såväl som den objektiva beräkningen av vad som kommer att ge mest nytta vs vad som kan innebära mest risk för förlust. Både Weber och författarna av texterna om rättssäkerhet relaterar denna aspekt till prevalensen och inflytandet från det kapitalistiska ekonomiska systemets dominans, då förutsägbarhet genom beräkning är en av dess pelare. Detta förhållande kan beskrivas som symbiotiskt då det byråkratiska statsskicket i sin tur även främjar det kapitalistiska ekonomiska systemet (Macdonis, 2011 s. 88, 89; Tamanaha, 2012 s. 236, 237).

iv. En maktindelning ska finnas, där statsskicketts olika delar håller varandra ansvariga under legalitetens principer.

Detta innebär bl.a. att regeringen, riksdagen och domstolarna samt lagstiftning- och dömandeprocessen hålls separata.

Rättens roll som opartisk och objektiv är central för att den ska kunna verka i den mån som rättssäkerheten baserar sin aktuella säkerhet på. Detta beskrivs genom att betona ett opartiskt rättsväsende, främst genom en självständig domstol. Inom ramen för det formalistiska perspektivet menar Fallon att oklara linjer mellan olika auktoritativa myndigheter främjar osäkerhet och att en skarp uppdelning mellan de lagstiftande och de rättsliga (dömande) funktionerna är för att motverka denna otydlighet (Fallon, Jr., 1997 s. 8,9,15). Tamanaha återkopplar separationen av dessa olika instanser som ett uttryck för det han benämner vara det urgamla dilemmat som ifrågasätter hur suveränen som formar rätten även kan vara bunden av den. Denna problematik hanteras i nutiden genom forandet av separata institutioner inom staten, och att rättssystemet är självständigt i förhållande till regeringen. Detta återkopplas till den strukturella uppdelningen av statens institutioner, där rättssystemet har kapaciteten att hålla andra delar ansvariga med rättsliga grunder (Tamanaha, 2012 s.240). Detta manifesteras genom att bl.a. endast riksdagen kan besluta om lagar och att dessa lagar sedan döms av domstolsväsen som är självständiga från riksdagen (Sveriges Domstolar, 2020). Byråkratins beskrivning i Webers legal-byråkratiska idealtyp speglar rättssäkerhetens aspekt om uppdelning av makt, med betoning på det självständiga rättsväsendet som den centrala komponenten. Utöver dess självständighet ska även rättsväsendet i sig delas upp, utifrån kompetens och expertisområde, med separata instanser för utredande (Polismyndigheten), åklagande (Åklagarmyndigheten), dömande (Domstolar) och straffande (Kriminalvården) (Sveriges Domstolar, 2020). Denna uppdelning är en tydlig beskrivning av hur den byråkratiska organisationen ser ut. Weber beskriver byråkratin som den mest rationella organisationsformen då den är uppbyggd på att vara så effektiv, förutsägbar och precis som möjligt och uppnår detta genom tydliga hierarkiska uppdelningar i alla organisationer utifrån kompetens, expertis, kvalifikationer och ändamål (Weber, 1978 s. 215). I den legal-byråkratiska auktoriteten och det legala herraväldet är staten en organisation och omfattas av byråkratins principer. Det legala herraväldet är alltså ett uttryck för det moderna västerländska statsskicket vars utveckling vilar på fackkunskap och framsteg inom den

moderna teknologin. Weber menar att teknologins prioritering och framväxt i det moderna samhället är direkt beroende av det byråkratiska systemet, då det prioriterar effektivitet, precision och tekniskt nytänkande (Macionis, 2011 s. 88, 89).

v. *All uttryck för makt ska vara objektivt för att vara rättvist.*

Genom att all maktutövande sker under den opersonliga ledningen som återfinns i rätten och att rätten ska ha sin bas i förnuftet.

Slutligen avrundas alla bitar med en övergripande idé om rättens inneboende koppling till förnuftet och som motsatsen till de känslostyrda, oreglerade och allmänfarliga styrningssätten. Den gamla grekiska filosofen Aristoteles uttryck om rätten som förnuft oberörd av begär nämndes i två av de tre artiklar som utgjorde det främsta källmaterialet till det som jämfördes med Webers idealtyp och formandet av idealtypen för rättssäkerhet (Grant, 2017 s. 393; Tamanaha, 2012 s. 243). Denna aspekt är intressant eftersom den betonar den människosyn som underbygger rättssäkerhetens roll i samhället. Vilket är att människan tenderar att vara partisk, känslostark, oförutsägbar och därmed otrygg som oreglerad suveränitet pga. oförmågan att kunna förutsäga hur maktutövandet kommer att se ut. Rätten menas vara motsatsen, då den är opartisk, förutsägbar och därmed även mer trygg (Tamanaha, 2012 s. 243). Weber uttrycker hur rationaliseringen av världen ledde till att rätten blev allt mer inflytelserik i de politiska systemen, då dess styrning har sin grund i den legal-byråkratiska auktoriteten, som utgör ifrån tron på det rationella i rätten. I det legala herraväldet och den legal-byråkratiska auktoriteten benämns lagstiftningsprocessen som formellt rationell. I formell rationell rätt är den legala ordningen och därigenom rätten autonom och professionellt administrerad, precis som en byråkrati. Som tidigare nämnt utnämns byråkratin som den mest opersonliga och objektiva formen av organisation enligt Weber, så denna typ av legal ordning blir ytterligare ett uttryck för objektivitet och opartiskhet som grunder för rättfärdigande av maktutövande om det uppnår dess krav (Alkvist, 2000 s.133). Detta kan återkopplas till Fallons beskrivning av rättvisa i samband med rättssäkerheten. Den enda aspekten som kan åtskiljas mellan de karaktärsdrag som fanns i redogörelsen för tidigare forskning om rättssäkerhet och den legal-byråkratiska idealtypen är att Fallon nämner den historicistiska idealtypen som mest återspeglar Webers idealtyp för traditionell auktoritet. Denna ser på rättssäkerheten som formad av synen på att lagens materiella innehåll som legitimt pga.

dess tillämpning av tidigare beslutsfattare som erkänts besitta legitimt lagstiftande makt under historiskt etablerade normer (Fallon, Jr., 1997 s. 11). I sin idealtyp för den rättsliga processen redogör han dock för att rättvisan uppnås vid ett förnuftigt utarbetande och rationellt övervägande av lagstiftande, och att rättssäkerheten uppstår när själva processen för utveckling och tillämpandet av rättsliga normer är rättvis (Fallon, Jr., 1997 s.18,19). Denna aspekt är relaterad till alla andra som utgör rättssäkerheten och fungerar som en slags bas för all handling som är relaterad till rättsväsendet. Grants förnuftsideal reflekterar även hur förnuftet menas vara bakgrunden till uppfattningen om rätten som objektiv och opartisk, då den avser att vara immun mot känsloutbrott, människors nycker eller maktgirighet (Grant, 2017 s. 393). Tamanaha inkluderar hur uppfattningen om rätten som objektiv innebär att rätten som överordnad auktoritet medför ett objektivt styre och därigenom maktutövande som baseras på opartiskhet, objektivitet och förnuft (Tamanaha, 2012. s.243). Denna aspekt kan även återkopplas till objektivitetsprincipen i 1 kap 9 § i regeringsformen som betonar att domstolarna och myndigheterna behandlar alla lika inför lagen, och agerar med saklighet och opartiskhet (SFS 1974:152).

5.2. Idealtypisk analys av Regeringens proposition 2019/20:155

Tillfälliga bemyndiganden i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19

i. Rätten är samhällets högsta auktoritet

Alla i samhället är underordnade rätten, inklusive lagstiftare och domare. Rätten är därmed den högsta auktoriteten i samhället

Propositionen inleds med att redogöra för förslaget som avser att införa bestämmelser som innebär:

”...att regeringen, inom grundlagens ramar, ges rätt att meddela vissa offentligrättsliga föreskrifter om särskilda åtgärder med anledning av det virus som orsakar covid-19.” (Prop. 2019/20:155 s.1)

Redan i inledningen går det att finna överensstämmelser med idealtypernas aspekt gällande maktutövning som legitimt endast om det utförs inom legalitetens begränsningar. I denna propositionen manifesteras detta i grundlagen och dess begränsningar på offentlighetsrättsliga föreskrifter (Prop. 2019/20:155 s.1).

Fortsättningsvis fortsätter resonemanget för propositionens behov med att nämna att regeringsformen till skillnad från vid krig och krigsfara saknar särskild reglering för civila kriser. Grundlagen beskrivs sedan som utformad så att möjlighet till snabbare beslutsfattande och normgivning kan ske vid civila krissituationer (Prop. 2019/20:155 s.8). Denna mening kan ses som ett bra konkret exempel på Webers beskrivning av legalitet som tron på det rationella i lagar, och hur detta medför en tillit och övertygelse om att det utgör det bästa verktyget för legitimitet av maktutövande, och i detta fall motivering för utökade av befogenheter pga. extraordinära omständigheter (Galea, n.d. s.1). Regeringen understryker att begränsningar eller åtgärder som på något sätt kan innebära inskränkningar i fri-och rättigheter som regeringsformen skyddar aldrig kan utformas, och att sådana åtgärder endast kan beslutas av riksdagen genom lag. Fortsättningsvis, inkluderas även att bemyndigandet inte ger stöd för att besluta om utgångsförbud eller tvångskarantän som i andra länder, eftersom det bedöms vara mycket ingripande och omfattande och därmed innebär begränsningar i fri-och rättigheter. Det kräver därmed en lag ifall detta skulle möjliggöras, och går alltså inte att utföra nu inom ramarna för rättens auktoritet (Prop. 2019/20:155 s.17).

ii. All maktutövning bör ske i samhörighet med legalitet

Dvs. att all uttryck för makt måste kunna legitimeras med en gällande lag för att vara giltig.

I propositionens bakgrund betonas de extraordinära omständigheterna som råder pga. virusets spridning och dödlighet. Återigen, kan detta förstås utifrån kravet på förutsägbarhet i form av strikta begränsningar på att regeringen endast kan utfärda befallningar om det är i enlighet med rätten, denna aspekt är i enlighet med både idealtypen för rättssäkerhet såväl som Webers legal-byråkratiska idealtyp. Regeringen är beroende av rättens legitimitet och detta utgör en pelare i motivationen för införandet av de tillfälliga bestämmelserna. Då det pekar på att

regeringen inte kan utföra dessa befallningar eller åtgärder om inte lagen finns på plats i förhand, och detta därmed utgör anledning för att skynda på motionstiden pga. den akuta situationstiden (Prop. 2019/20:155 s.22). Fortsättningsvis kan denna idealtypiska aspekt reflekteras i regeringens bedömning som avslutas med att skriva att regeringens behov av att kunna vidta adekvata åtgärder för att lindra virusets spridning och effekter bör tillgodoses genom att inom grundlagens ramar kunna ”utnyttja det utrymme som finns för riksdagen att delegera normgivningskompetens på det primära lagområdet till regeringen” (Prop. 2019/20:155 s.11). Detta tyder på den rättsliga begränsning på regeringens handlingsutrymme som rättssäkerheten och den legal-byråkratiska idealtypen beskriver.

iii. Rätten och till följd regeringen ska handla effektivt och stabilt.

Med förankring i den förutsägbarhet som tillkommer vid styre under legalitet.

Ovannämnda resonemang överensstämmer även med aspekten gällande regeringens maktutövande som effektivt men även stabilt och förutsägbart. Effektivitet som prioritet reflekteras i motivationen gällande skälen för de nya bestämmelsernas införande i lagen. Då omständigheternas oförutsägbarhet används som grund för behovet av förkortad motionstid och motiveras med att ett regelverk behövs för att ge regeringen förutsättningar att kunna ta beslut om åtgärder på ett skyndsamt sätt vid behov (Prop. 2019/20:155 s.9). Skälen fortsätts att motiveras genom att understryka att regeringen, essentiellt behöver få rättslig tillåtelse genom dessa tillägg för att inom grundlagens ramar kunna utföra de åtgärder som behövs för att hantera situationen. Detta kompletteras med att inkludera faktumet att regeringen måste kunna vidta dessa åtgärder snabbt, trots att de är av ingripande natur och följs med att stödja argumentet genom att nämna hur svårt det är att förutse tänkbara åtgärder som kan behövas vid framtida lägen som inte omfattas av den befintliga smittskyddslagstiftningen och att detta utgör en stor anledning till varför det är nödvändigt att utforma regleringen på ett sätt som tillåter vidtagandet av dessa åtgärder vid behov. Dessa argument inkluderar rättfärdigande där både aspekten för legalitet, effektivitet och förutsägbarhet återspeglas (Prop. 2019/20:155 s.12,13).

iv. En maktindelning ska finnas, där statsskickets olika delar håller varandra ansvariga under legalitetens principer.

Detta innebär bl.a. att regeringen, riksdagen och domstolarna samt lagstiftning- och dömmandeprocessen hålls separata.

I propositionens sjätte avsnitt redogörs det för remissinstansernas inflikar på förslaget lagrådsremiss. Remissinstanser är organisationer eller myndigheter som utifrån sina specialkunskaper ger lagstiftaren ökad förståelse om förslaget eventuella nyttor och konsekvenser (Regeringskansliet, n.d.). Remissinstansernas inblandning i propositionen och lagstiftandeprocessen är ett klart exempel på hur maktindelningen är som en rationell aspekt i rättssäkerhetens idealtyp såväl som Webers idealtyp eftersom det avser att förbättra lagförslaget nytta samt att det utgår ifrån den byråkratiska idén om hur skilda myndigheter utgör statsskicket som stort. Ex på remissinstansernas kommentarer är bl.a. journalistförbundet som betonar vikten av att regeringen har nödvändiga verktyg som kan leda till att beslut kan fattas snabbt men att de måste vila på demokratisk grund och Tullverket som kommenterar om att dess verksamhet i stor del styrs av EU-rätt och framhäver att eventuella föreskrifter som påverkar deras verksamhet kan behöva gå igenom EU-rättslig analys. Regeringen nämner fortsatt hur bedömningar av samhällsekonomiska eller andra konsekvenser kan behövas inhämtas från myndigheter, kommuner, regioner och det privata näringslivet vid tillämpningen av bemyndigandet (Prop. 2019/20:155 s.15,18). Dessa utdrag från regeringens grunder till propositionen visar på hur maktindelning ser ut, med skilda myndigheter och expertisområden som alla har olika roller men även håller varandra och makten ansvarig till att handla under legalitetens principer, även vid formandet av nya lagar. Fortsättningsvis understryker regeringen i propositionen att även om regeringen ges bredare utrymme att meddela föreskrifter under bemyndigandets tillfälliga tillämpning, så kommer myndigheter med delegerade befogenheter fortfarande utnyttja befintlig reglering. Denna kommentar kan ses som en försäkring från regering att den uppdelade makten mellan myndigheterna inte kommer att påverkas även om regeringen tillges utökade befogenheter. Så det är ett säkerställande på att maktindelningen är prioriterad av samtliga som tagit del av propositionen (Prop. 2019/20:155 s.19).

v. All uttryck för makt ska vara objektivt för att vara rättvist.

Genom att all maktutövande sker under den opersonliga ledningen som återfinns i rätten och att rätten ska ha sin bas i förnuftet.

I propositionen understryker regeringen med utgång ifrån kommentarer från den Juridiska fakultets-nämnden från Stockholms Universitet att åtgärder genomgående ska bedömas för lämplighet, nödvändighet och proportionalitet i förhållande till avsett syfte. Regeringen fortsätter med att betona att regeringsformens krav på objektivitet och saklighet ska iakttas och inte kränkas, då det är ett krav som beskrivs vara grundläggande för allt författningsarbete. Vidare, utvecklar regeringen denna betoning genom att belysa att avsikten inte är för regeringen att fatta beslut i enskilda fall, men att eventuella föreskrifter beroende på behov kan påverka statliga förvaltningsmyndigheter. Detta ska dock nära beaktas utifrån grundlagens krav på objektivitet och saklighet såväl som ansvars-, närhets- och likhetsprinciperna. Begreppen saklighet och objektivitet nämns explicit för att säkerställa att alla föreskrifter och ingrepp inte ska bryta mot principerna om objektivitet och saklighet som är centrala inom grundlagen och därmed även rätten (Prop. 2019/20:155 s.18, 19). Så kopplingen mellan opartiskhet, opersonlighet och objektivitet och rätten kan återfinnas i propositionen och regeringens rättfärdigande av dess innehåll.

5.3. Diskussion

Detta avsnitt kommer att delas in i två delar, där det första avsnittet behandlar konstruktionen och analysen av den skissartade idealtypen för rättssäkerhet som ett uttryck för samhällets rationalisering. Det andra avsnittet berör idealtypens applicering på det empiriska materialet och vad dess resultat kan innebära för rättssäkerhetens roll i auktoritetsutövande i Sverige.

5.3.1. Diskussion om rättssäkerhet som idealtyp

Så tidigt som under redogörelsen för Webers teori om rationaliseringsprocessen och rättssäkerhetsbegreppet noterades det att rättssäkerhetens alltmer väsentliga roll i bedömningen av rättvist maktutövande från samhällets ledning i mitten av 1800-talet kan tolkas som en reflektion av rationaliseringsprocessen som enligt Weber även har sin källa i 1800-talets industrialiseringsprocess. Den ideal-typiska komparativa analysen mellan Webers legal-byråkratiska auktoritetsform och rättssäkerheten som idealtyp

expanderade på den initiala anekdotiska iakttagelsen och påvisade flera gemensamma aspekter som alla kan förstås som uttryck för rättssäkerheten som en rationell produkt. Mest anmärkningsvärt är den grundläggande uppfattningen om rätten som förnuft oberörd av passion, eftersom själva bedömningen av en institution som anses vara oberörd av passion eller människors subjektiva känslor som mer rättvis spelar in i Webers bild om det moderna samhället post-rationaliseringsprocess. Weber menade att hur människor tolkar och upplever världen essentiellt kan ses som hur världen "är", och med denna antagning så går det att utläsa rättssäkerhetens betoning på att rättens ska vara förutsägbar, objektiv, saklig och opartisk som uttryck för en världssyn i harmoni med Webers beskrivning av det byråkratiserade moderna samhället. Eftersom det karaktäriseras av ett statsskick som är i samförstånd med det kapitalistiska ekonomiska systemet och därmed förutsägbart, formellt uppdelat och kompetensbaserat. Detta återspeglas vidare i rättsväsendets roll i samma statsskick, då rätten enligt Webers mening också rationaliserats och utvecklats till en formellt rationell företeelse. Den formellt rationella rätten är den typ av rätt som återfinns i det legal-byråkratiska auktoritetssättet och även den uppfattning om rätten som reflekteras i idealtypen för rättssäkerhet, med aspekten som markerar maktdelning i form av separata instanser för lagstiftande och dömande såväl som betoningen på domstolarnas självständighet i staten. Rättsväsendet som beskrivs i enlighet med idealtypen för rättssäkerheten kan därmed benämnas vara en byråkrati, då den är autonom, uppdelat utifrån kompetensområde och professionellt administrerad. En förklaring till den byråkratiska uppsättningen kan vara att den menas möjliggöra rättens roll som en rättvis överhöghet i samhället, då den avser att hindra potentialen för enskilda grupper eller personer i statsskicket att erhålla för mycket makt eller influens, genom att alla i samhället är underordnade den opersonliga makten (rätten). Detta ska i sin tur säkerställa att godtycklighet från makthavare inte kan ske såväl som att medborgare i samhället kan uppleva en tillvaro präglad av trygghet som kommer med att ha förbud mot bl.a. retroaktiv lagstiftning och friheten som kommer med rättens förutsägbarhet. Eftersom det förser medborgarna med kunskapen om hur de bör navigera samhället i enlighet med rådande lagar och blir skyddade från oförutsägbara straff eller negativa konsekvenser. Rättssäkerheten är alltså en försäkring på rättens roll att reglera människans inneboende känslostyrda nycker, med fokus på makthavare vars handlingar, som kan tolkas som utilitaristiskt tänkt, påverkar den största folkmassan

och då även mest farlig om inte reglerad. Rätten blir därigenom ett verktyg för säkerhet i samhället genom rättssäkerheten eftersom den anses vara den mest opartiska, förutsägbara, effektiva, precisa och därigenom mest rationella metoden för att reglera denna risk.

5.3.2. Diskussion om uppsatsens resultat

I samband med analysen av proposition 2019/20:155 framkom oerhört många tydliga återkopplingar mellan idealtypen för rättssäkerhetens aspekter och propositionens bakgrund, motivation och process. Inledningsvis kan propositionens själva existens ses som ett uttryck för hur rättssäkerheten tas hänsyn till av regeringen, trots det oförutsägbara och fortfarande svårförståeliga hotet från viruset. Eftersom de först säkerställer att eventuella åtgärder som kan behövas för att kunna motverka dess spridning inte överskrider de begränsningar som etablerats av rättens auktoritet och därmed söker efter att införa detta förslag för att under en begränsad tid kunna föreskriva åtgärder som annars kanske inte accepterats. De erkänner därmed rättens överhöghet och auktoritet genom att säkerställa att framtida maktutövning som respons på viruset som inte omfattas av lagen gör det och att alla eventuella åtgärder som föreskrivs kommer att vara inom grundlagens ramar. Det förklarar även varför den svenska regeringen avvisar en nationell tvångskarantän i propositionen då de menar att det innebär begränsningar i fri- och rättigheterna och bryter mot rättens begränsningar på makten. Detta kan problematiseras, eftersom isoleringar av personer över 70 på äldreboenden har utförts, något som kan tolkas som karantänliknande. Fortsatta återkopplingar mellan rättssäkerhetens idealtyp och propositionen är kravet på regeringens maktutövande som förutsägbart, effektivt och stabilt som genom teorin förstås som produkter av rationaliserings-processen och kapitalismens inflytande på samhället och rätten. För att utveckla på detta spår, så tyder de klara återkopplingarna mellan ideal-typen för den legal-byråkratiska auktoritetsformen och propositionens redogörelse för förslaget lagrådsremiss att den byråkratiska organisationen även speglas i propositionen, då olika organisationer eller myndigheter, uppdelade efter kompetens och expertis utgör remissinstanserna och den förnuftiga genomgången av lagen för att säkerställa dess rättssäkerhet. Maktdelningen och den byråkratiska ordningen avser som sagt att främja objektiviteten och motverka godtycklighet, så att

inte en grupp kan ta beslut som påverkar många utan att ifrågasättas eller begränsas. Det är även det angreppssätt till rättvisa som reflekteras i propositionen, då remissinstanserna är där för att reglera och hålla regeringen ansvarig under lagen och dess principer för att motverka godtycklighet och maktgirighet på bekostnad av medborgarnas grundläggande rättigheter.

Det som intresserar mig, är utforskandet av de etiska konsekvenserna för alla överensstämmelser mellan propositionens innehåll, rättssäkerheten som idealtyp och Webers redogörelse för världens rationalisering och det legala herravälde som är dess produkt. Utifrån resultatet i denna uppsats kan man utläsa att både utformandet av idealtypen för rättssäkerhet, såväl som regeringens proposition för tillfälligt ökade befogenheter i mån om att hantera Covid-19 kan förstås som rationella företeelser som reflekterar Webers tes kring det moderna samhället, och medför även en relevans för diskussionen om vad detta kan innebära för Webers farhågor angående denna samhällsstruktur. Om det nu är så att samhället som stort och därmed rättsväsendet är uppbyggt som en formellt rationell byråkrati som vilar på dess förutsägbarhet, effektivitet, maktindelning och objektivitet, så kan man även mena att det kan peka på att det leder till att individer reduceras till kuggar i maskinen pga. alla tydliga begränsningar och riktlinjer. Denna samhällsform kan alltså ge upphov till järnburen som Weber redogör för, och innebär då att makten monopoliseras av själva systemet som binder fast alla individer till deras arbetsroll, och att samhällets medborgare blir underkastade av den opersonliga och strikta ledningen. Huruvida man upplever detta som rätt eller fel är högst subjektivt, och beror på ens världssyn och värdegrund. Det är dock en intressant och värdefull diskussion att ha, då det belyser en paradox inom rättssäkerheten, eftersom den avser att skydda individen mot makthavares godtycklighet men även kan förstås som en produkt av ett annan form av maktmonopol, den maskinliknande byråkratin som inte tar hänsyn till individen.

6. Slutsatser

Den första frågeställningen berörde hur en idealtyp för rättssäkerhet kan konstrueras och förstås utifrån Webers teori om rationaliseringsprocessen. Resultatet blev att rättssäkerheten kan utformas som idealtyp genom en ideal-typisk komparativ analys

med Webers legal-byråkratiska idealtyp som visar på att rättssäkerheten, likt den legal-byråkratin kan förstås som en produkt av världens rationalisering. Detta kan återkopplas till resultatet för den andra frågeställningen som uppvisade att proposition 2019/20:155 reflekterar de aspekter som utgör idealtypen för rättssäkerhet.

Slutsatserna blir därmed att de primära aspekterna i den legal-byråkratiska auktoriteten och Webers redogörelse för legitimt maktutövande efter samhällets rationaliseringsprocess överensstämmer med aspekterna som utgör idealtypen för rättssäkerhet. Propositionen exemplifierar hur regeringen hänvisar till rättssäkerhet som ett skydd från godtycklighet i maktutövande trots virusets faror och visar på att det finns empiriskt uttryck för rationaliseringens effekter i samhället, då regeringen uppvisar styre som är synonymt med ett samhälle med rätten som överhöghet, ett byråkratiskt statsskick, och där all maktutövande måste vara inom ramen för legalitet och ledningens befallningar legitimeras och åtlyds på rättsliga grunder. Paradoxen uppstår när man spinner vidare på dessa slutsatser och finner att Webers rädsla för samhället som en järnbur blir alltmer relevant. Det utgör en viktig etisk diskussion om rättssäkerhetens inneboende paradox som menas skydda individen från godtyckligt maktutövande men vidmakthåller individens underkastelse i den monolitiska byråkratin som reducerar alla till kuggar i maskineriet.

7. Framtida forskning

En första idé för fortsatt forskning är att utvidga och utveckla utforskandet och forandet av rättssäkerheten som idealtyp, alternativt gå djupare in på rättssäkerheten med ett Weberskt perspektiv, då denna uppsats belyst en mängd initiala överenskommelser. Metodgenomgången har även uppvisat att den ideal-typiska komparativa metoden är mycket hjälpsam, så jag hoppas på att den blir mer vedertagen i framtida sociologisk forskning. T.ex. i en jämförelse mellan olika länders hantering av Covid-19, ett exempel på detta kan vara Sverige med ett land som Weber menar inte varit del av den västerländska rationaliseringsprocessen, t.ex. Iran. En sådan studie hade varit värdefull för att vidare se på orsakssambanden mellan rationalitet och hantering av Covid-19. Liknande studier hade även kunnat utföras med fokus på andra kriser som

empiriskt material, och eventuellt bidra till en mer allmän förståelse om hur rationalitet och rättssäkerhet påverkar länders hantering av kriser.

8. Källförteckning

8.1. Litteratur

Addink, Henk. 2019. *The rule of Law and Good Governance: Good Governance : Concept Context*. Oxford: Oxford Scholarship

Alkvist, Lars-Erik. 2000. *Max Weber och rationalitetsformerna*. Lund: Lunds Universitet.

Allan, Trevor. 2003. *Constitutional Justice: A Liberal Theory of the Rule of Law*. Oxford: Oxford University Press.

Beatty, David M. 2004. *The Ultimate Rule of Law*. Oxford: Oxford University Press

Bryman, Alan. 2012. *Social Research Methods*. 4. Uppl. Oxford: Oxford University Press.

Celano, Bruno. 2013. *Law as Power: Tho Rule of Law Requirements*. Oxford: Oxford University Press.

Lange, Matthew. 2013. *Comparative-Historical Methods*. 2.Uppl. Lonson: SAGE Publications Ltd.

Lautenbach, Geranne. 2013. *The Rule of Law Concept*. Oxford: Oxford University Press.

MacCormick, Neil. 2005. *Rhetoric and The Rule of Law : A Theory of Legal Reasoning*.

Oxford: Oxford University Press.

Macionis, John J. 2011. *Sociology*. 14.Uppl. Upper Saddle River: Prentice Hall.

Plant, Raymond. 2009. *The Nature of the Neo-liberal State and the Rule of Law, The Neo-liberal State*. Oxford: Oxford University Press.

Banakar, Reza. 2020. Om rättssociologisk forskningsdesign. I Schoultz, Isabel & Nafstad, Ida (red.) *Om rättssociologisk tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, s. 29-48.

Swatos Jr, William H. & Kaelber, Lutz (red.) 2016. *The Protestant Ethic turns 100: Essays on the centenary of the Weber thesis*. 2.Uppl. Abingdon: Routledge.

Weber, Max. 1905/1978. *Den protestantiska etiken och kapitalismens anda*. Lund: Argos/Palmkrons Förlag

Weber, Max. 1978. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.

Weber, Max. 1954. *On Law in Economy and Society*. New York: Simon and Shuster.

Weber, Max. 1919/1946. *Politics as a Vocation*. Hastings: Isha books.

8.2. Akademiska artiklar

Bakker, Johannes (Hans). 2015. Thick Description, Nomological Laws and Ideal Types: Which Methodology Helps Most with Praxis?. *Current Perspectives in Social Theory* 33, s. 267-292

Barendrecht, Maurits. 2011. Rule of Law, Measuring and Accountability: Problems to be Solved Bottom up. *Hague Journal on the Rule of Law* 3, s. 281-204.

Bedner, Adriaan. An Elementary Approach to the Rule of Law. 2010. *Hague Journal on the Rule of Law* 2, s. 48-74.

Berisha, Fejzulla & Aqifi, Berat. 2018. The legal state and its features in the modern times. *Acta Universitatis Danubius. Juridica* 14.

Burgess, Paul. 2017. The rule of law: beyond contestedness. *Jurisprudence* 8, s. 480-500.

Cormacain, Ronan. 2017. Legislation, legislative drafting and the rule of law. *Theory & Practice of Legislation* 5, s. 115-135.

Coyle, Sean. 2006. Positivism, Idealism and the Rule of Law. *Oxford Journal of Legal Studies* 26, s.257-288.

Endicott, Timothy. 1999. The Impossibility of the Rule of Law. *Oxford Journal of Legal Studies* 19, s. 1-18.

Fallon, Jr. Richard H. 1997. "The Rule of Law" as a Concept in Constitutional Discourse. *Columbia Law Review* 97, s. 1-56.

Gerhardt, Uta. 1994. The Use of Weberian Ideal-Type Methodology in Qualitative Data interpretation: An Outline for Ideal-Type Analysis. *Bulletin of Sociological Methodology* 45, s. 74-126.

Grant, James A. 2017. The Ideals of the Rule of Law. *Oxford Journal of Legal Studies* 37, s. 383-405.

Gustafsson, Håkan. 1988. Rättssäkerheten, moralen och "socialsäkerheten". *Tidskrift för rättssociologi* 5, s.253-274.

Kalberg, Stephen. 1980. Max Weber's Types of Rationality: Cornerstones for the Analysis of Rationalization Processes in History. *The American Journal of Sociology* 85, s. 1145-1179.

Kalberg, Stephen. 2001. The Modern World as a Monolithic Iron Cage? Utilizing Max Weber to Define the Internal Dynamics of the American Political Culture Today. *Max Weber Studies* 1.2, s. 178-195.

Kim, Sung Ho. 2017. Max Weber. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

Mannelqvist, Ruth., Asplund, Ida. & Enqvist, Lena . 2017. Rättssäkerhet i välfärden: tre exempel från rättsvetenskaplig forskning. *Jubileumskrift till Juridiska institutionen 40 år*. s. 235-244.

Massoud, Mark Fathi. 2016. Ideals and Practices in the Rule of Law: An Essay on Legal Politics. *Law & Social Inquiry* 41, s. 489-501.

Maxeiner, James R. 2008. Some Realism About Legal Certainty in the Globalization of the Rule of Law. *Houston Journal of International Law* 31, s. 27-46.

Møller, Jørgen & Skaaning, Svend-Erik. 2012. Systematizing Thin and Thick Conceptions of the Rule of Law. *Justice System Journal* 33, s. 136-153.

Novak, Marko. 2013. Ideal Types of Law from the Perspective of Psychological Typology. *Revus. Journal for Constitutional Theory and Philosophy of Law* 19, s. 205-232.

Nybohm, Thorsten. 1965. Samhällsorganisatorisk forskning: Max Weber och funderingar om en historisk byråkratiseringsteori. *Sociologisk Forskning* 22, s. 21-37.

Palombella, Gianluigi. 2010. The Rule of Law as Institutional Ideal. *Comparative Sociology* 9 s. 4-39.

Piana, Daniela. 2010. Beyond Judicial Independence: Rule of Law and Judicial Accountabilities in Assessing Democratic Quality. *Comparative Sociology* 9, s. 40-64.

Rashkova, Ekaterina R. 2017. Constitutionalizing Power: How Do Rules Legitimize the Executive? *Sloval Journal of Political Sciences* 17, s. 202-221.

Ropret, Marko, Aristovnik, Aleksander & Kovač, Polonca. 2018. A Content Analysis of the Rule of Law within Public Governance Models: Old vs. New EU Member States. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy* 11, s. 129-152.

Tamanaha, Brian Z. 2012. The History and Elements of the Rule of Law. *Singapore Journal of Legal Studies*. s. 232-247.

Tutunaru, M. 2017. Considerations Regarding the Doctrine of Modern State of Law. *Contemporary Readings in Law & Social Justice* 9, s. 458–463.

Zamboni, M. 2019. Swedish Legislation and The Migration Crisis. *Theory & Practice of Legislation* 7, s, 101–133.

Zila, Josef. 1990. Om rättssäkerhet. *Svensk Juristtidning*. s.284-305

Zwitter, A.J. 2012. The Rule of Law in Times of Crisis - A Legal Theory on the State of Emergency in the Liberal Democracy. *Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy* 98, s. 95-111.

8.3. Nyhetsartiklar

Epstein, Reid J. & Nolan, Kay. 2020. A Few Thousand Protest Stay-at-Home Order at Wisconsin State Capitol. *The New York Times*. 24 April.
<https://www.nytimes.com/2020/04/24/us/politics/coronavirus-protests-madison-wisconsin.html?searchResultPosition=13> (Hämtad 2020-05-10).

Tharoor, Ishaan. 2020. Sweden's coronavirus strategy is not what it seems. *The Washington Post*. 12 Maj.
<https://www.washingtonpost.com/world/2020/05/12/swedens-coronavirus-strategy-is-not-what-it-seems/> (Hämtad 2020-05-16).

Sundberg, Marit. 2020. Regeringen vill ha ökad makt att fatta beslut om pandemin. *Dagens Nyheter*. 3 April.
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/regeringen-vill-ha-okad-makt-att-fatta-beslut-om-pandemin/> (Hämtad 2020-04-10).

8.4. Akademiska Uppsatser

Galea, Dianne. N.d. *Max Weber on the rationalization of law*. Msida: University of Malta.
[https://www.academia.edu/4857624/Max Weber on the rationalization of law](https://www.academia.edu/4857624/Max_Weber_on_the_rationalization_of_law)

Joormann, Martin. 2019. *Legitimized Refugees: A Critical Investigation of Legitimacy Claims within the Precedents of Swedish Asylum Law*. Lund: Lund University.

8.5. Propositioner och lagar

Prop. 2019/20:155. *Tillfälliga bemyndiganden i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19*. Hämtad: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2020/04/prop.-201920155/>

SFS 1974:152. *Regeringsformen*.

8.6. Webbssidor

Johansson, Morgan. 2019. *De Nordiska länderna är världens mest rättssäkra*.
<https://t.co/WLelfpMJzP?amp=1>. [Twitter]. 11 Mars.
<https://twitter.com/johanssonmorgan/status/1105227069968003072> (Hämtad 2020-04-10).

Regeringen. 2015. *Mål för rättsväsendet*.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/rattsvasendet/mal-for-rattsvasendet/>
(Hämtad 2020-05-10).

Sveriges Domstolar. 2020. *Sveriges Domstolars uppdrag och roll*,
<https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/sa-fungerar-domstolarna/sveriges-domstolars-uppdrag-och-roll/> (Hämtad 2020-05-16).

Sweden. 2020. *Sweden and Corona- in brief*.
<https://sweden.se/society/sweden-and-corona-in-brief/#> (Hämtad 2020-04-09).

World Justice Project. 2020. *WJP Rule of Law Index 2020*.

<https://worldjusticeproject.org/our-work/publications/rule-law-index-reports/wjp-rule-law-index-2020> (Hämtad 2020-04-10).